

Metropolitalna Komisja Katechetyczna

KOŚCIÓŁ GRECKOKATOLICKI W POLSCE

**PODSTAWA PROGRAMOWA
RELIGII GRECKOKATOLICKIEJ**

**PODSTAWA PROGRAMOWA
RELIGII GRECKOKATOLICKIEJ**

Metropolitalna Komisja Katechetyczna
KOŚCIÓŁ GRECKOKATOLICKI W POLSCE

**PODSTAWA PROGRAMOWA
RELIGII GRECKOKATOLICKIEJ**

Podstawę programową nauczania religii greckokatolickiej opracował zespół:

ks. mgr lic. Jan Łajkosz
ks. dr Arkadiusz Trochanowski
ks. dr Rusłan Marciszak
ks. dr Jarosław Roman
mgr lic. Iwona Marciszak
s. mgr Olena Danuta Mańkut SNMP
s. mgr Daniela Helena Szumna SNMP
s. mgr Magdalena Maria Ożańska SNMP
s. mgr Franciszka Oresta Sałamaszek SNMP

Recenzent:

ks. prof. dr hab. Jarosław Moskałyk

Dokument został zatwierdzony Dekretem z dnia 2.06.2014 (L. dz. 2014/358) przez Hierarchów Kościoła Greckokatolickiego w Polsce: ks. abpa Jana Martyniaka, Metropolitę Przemysko-Warszawskiego i ks. bpa Włodzimierza Juszcza, ordynariusza Eparchii Wrocławsko-Gdańskiej

Korekta:

mgr Barbara Frejmut, mgr Anna Hańczaryk

Projekt okładki:

Klaudia Maślej-Feluś

Wydawca:

Metropolia Przemysko-Warszawska
ul. bł. bpa Jozafata Kocyłowskiego 4
37-700 Przemyśl
tel./fax +48 16 678 78 68
e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
Wykaz najważniejszych dokumentów	9
I. Podstawa programowa – wychowanie przedszkolne	10
II. Podstawa programowa – edukacja wczesnoszkolna I-III	16
III. Podstawa programowa – szkoła podstawowa klasy IV-VI	29
IV. Podstawa programowa – gimnazjum	40
V. Podstawa programowa – szkoły ponadgimnazjalne	56
VI. Podstawa programowa – katecheza specjalna	67

WPROWADZENIE

Nasz Zbawiciel Jezus Chrystus powiedział: „Głoście Ewangelię wszelkiemu stworzeniu!” (Mk 16,15). Jest to wezwanie dla Kościoła, dla całego Ludu Bożego do głoszenia Dobrej Nowiny. W przepowiadaniu prawdy o zbawieniu ma przede wszystkim pomóc katechizacja. Głoszenie Ewangelii zobowiązuje do wierności, ale i do szerzenia tej wiary w imię Boga i oczyszczania każdej kultury w świetle prawdy Objawionej. Warunkiem skutecznego oddziaływania na proces rozwoju świadomości religijno-społecznej jest nowa ewangelizacja i katechizacja. W dzieło ewangelizacji i katechizacji powinny aktywnie włączyć się osoby do tego powołane: biskupi, księża, katecheci, katechetki oraz zakonnicy i zakonnice. To oni ponoszą ogromną odpowiedzialność za kształtowanie sumienia i przekaz wiary.

Adresatami Dobrej Nowiny są zarówno niewierzący, obojętni religijnie, jak i ci, którzy gorliwie wyznają swoją wiarę (DOK 61). Poprzez katechezę Kościół objawia ludziom autentyczną prawdę. Katecheza staje się ważnym pomostem między działaniem misyjnym Kościoła, a wspieraniem w wierze wspólnoty chrześcijańskiej (DOK 64). Ożywczą mocą Ducha Świętego, katecheza ma kształtować postawę upodabniania się do Chrystusa (DOK 67-68), co z kolei ma formować postawę odpowiedzialności za swój Kościół wśród wierzących.

Kościół Greckokatolicki w Polsce na różny sposób wypełnia głoszenie Dobrej Nowiny. Działając w szczególnych warunkach, jako Kościół mniejszościowy, w ramach Kościoła Powszechnego, swoje posłannictwo realizuje zarówno w rodzinie, w parafii, jak i szkole.

Podstawa programowa określa, jakie wymagania można postawić przed uczniem, który uczy się na lekcje religii i jakie w związku z tym zadania powinien podjąć katecheta. Ponadto dokument ten jest drogowskazem dla katechety, jak formować religijnie katechizowanych. Stanowi także przewodnik, w jaki sposób realizować nauczanie religii w integracji z innymi przedmiotami w edukacji szkolnej. W ten sposób lekcja religii ma szansę stać się elementem koniecznego dialogu interdyscyplinarnego (DOK 73).

Podstawa programowa katechezy Kościoła Greckokatolickiego w Polsce odnosi się do poszczególnych etapów edukacji szkolnej i zawiera:

1. Charakterystykę psychologiczną dzieci i młodzieży na danym etapie edukacji.

2. Cele katechezy – wymagania ogólne, zadania nauczyciela religii, treści – wymagania szczegółowe, zalecane warunki i sposób ich realizacji.

3. Wykaz treści – korelacja nauczania religii z innymi przedmiotami edukacji szkolnej.

4. Propozycje współpracy ze środowiskami katechetycznymi: rodzina i parafia.

W opracowaniu dokumentu do nauczania religii greckokatolickiej została wykorzystana struktura najnowszego Katechizmu Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego „Chrystus – Nasza Pascha”. Autorzy podstawy programowej bazując na Katechizmie, pragnęli ukazać teologię ukraińskiego sposobu pojmowania chrześcijańskiej nauki, ponieważ każdy Kościół ma swoje obrzędy, liturgię, spuściznę duchową oraz dyscyplinę kościelną, a Kościół Greckokatolicki jest Kościołem *sui iuris* (swojego prawa).

Podstawa programowa dzieli się na trzy części: Wiara, Modlitwa i Życie Kościoła i zgodnie z zaleceniami Dyrektorium ogólnego o katechizacji określa nadrzędny cel, który jest realizowany przez zadania nauczania religii (DOK 85-86). Nowa podstawa programowa jest odpowiedzią na stan współczesnego poziomu religii greckokatolickiej i ma posłużyć do wewnętrznej odnowy Kościoła Greckokatolickiego w Polsce. Wspomniana podstawa udoskonala dokument z 2008 r. Ponadto uzupełnieniem do tej podstawy są także następujące źródła, takie jak: Pismo Święte, Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich oraz Dyrektorium ogólne o katechizacji. Elementy nowe to wprowadzenie w życie religijne na poziomie przedszkola oraz katecheza specjalna dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Ponadto został wprowadzony układ tabelaryczny, czego nie było w starym dokumencie.

W podstawie programowej katechezy Kościoła Greckokatolickiego w Polsce wykorzystano terminologię, która respektuje obowiązujące standardy szkolne, wskazania Kościoła Powszechnego dotyczące katechezy, jak też ukraińską tradycję katechetyczną.

Wykaz najważniejszych dokumentów

1. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae” (16.10.1979).
2. Kongregacja ds. Duchowieństwa, Dyrektorium ogólne o katechizacji (15.08.1997).
3. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska „Familiaris consortio” (22.11.1981).
4. II Sobór Watykański, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” (07.12.1965).
5. Katechizm Kościoła Katolickiego (08.12.1992).
6. Jan Paweł II, Encyklika „Redemptor hominis” (04.03.1979).
7. Benedykt XVI, Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis” (22.02.2007).
8. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви „Христос – наша Пасха” (11.06.2011).
9. Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich, 1990.
10. Podstawa Programowa Kościoła Greckokatolickiego z 2008 r.
11. Загальна катехитична програма УГКЦ, Львів, 2004.

I. PODSTAWA PROGRAMOWA

– WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

1. Charakterystyka dzieci w okresie przedszkolnym

W procesie wychowania religijnego dzieci w wieku przedszkolnym bardzo ważne jest wskazywanie na Boga jako Dawcę życia i świata. Dziecko odkrywa Boga jako Stworzyciela. Nieodzownym jest ukazanie Boga miłującego wszystkich ludzi. To ma pomóc dziecku w odkrywaniu swojego miejsca w świecie, w najbliższym środowisku i wspólnocie eklezjalnej. Ma to także być pomocą w prawidłowym kształtowaniu obrazu Boga. Traktowania innych ludzi z miłością w różnych sytuacjach życiowych: zarówno podczas zabawy, harmonii i równowagi życiowej jak i różnego rodzaju nieporozumieniach, które niesie życie i obcowanie z ludźmi. W wieku przedszkolnym należy wskazać dziecku na Boga obecnego, bliskiego, troszczącego się o człowieka, pełnego miłości do ludzi. Dziecko powinno odkrywać miłość Boga w kontaktach z bliskimi mu osobami. W konkretnych wydarzeniach i ludziach należy pomóc małemu dziecku spotkać Boga i doświadczyć Go w modlitwie.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Codziennie doświadczenia i ich interpretacja w świetle wiary

Dziecko dowiaduje się, kim jest Bóg. Jednocześnie odkrywa jego prawdziwy obraz. Ponadto doświadcza miłości Boga w codziennym życiu i wyjaśnia swoje przeżycia w świetle wiary.

1. Zainteresowanie tematyką religijną.

Wraz z wiekiem dziecko rozwija swoje czynności intelektualne. Poznaje pierwsze pojęcia religijne, ponadto poznaje Pismo Święte jako Słowo Boga.

2. Kontakt z Bogiem w modlitwie i liturgii.

Dziecko odkrywa sposoby kontaktowania się z Bogiem. Poznaje istotę modlitwy i zwyczaje związane z obchodzeniem roku liturgicznego.

3. Postawa społeczno-moralna.

W procesie wychowania moralno-społecznego poznaje chrześcijańskie pojęcie dobra i zła. Buduje system wartości w oparciu o przykazanie miłości bliźniego. Rozwija umiejętności społeczne niezbędne do życia w rodzinie, grupie rówieśniczej i kontaktach z dorosłymi. Pogłębia swój związek ze wspólnotą Kościoła Greckokatolickiego i odnajduje w niej swoje miejsce.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści nauczania – wymagania szczegółowe	
		Wiadomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	Odkrywanie wiedzy o Bogu i wiary w Stwórcę.	1. Podstawowe pojęcia religijne: Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Maryja, święci, aniołowie. Okrywanie prawdy o istnieniu świata widzialnego i niewidzialnego.	1.1 Wyjaśnia podstawowe pojęcia Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Maryja, święci. 1.2 Wielbi Boga i dziękuje za Jego dary. 1.3 Charakteryzuje pojęcie świata widzialnego i niewidzialnego (anioł stróż, aniołowie).
	Ukazanie Boga jako źródła wartości i norm.	2. Odkrywanie roli i znaczenia sakramentu chrztu i bierzmowania w Kościele.	2.1 Ukazuje sakrament chrztu jako wprowadzenie do wspólnoty dzieci Bożych. 2.2 Wyjaśnia swoimi słowami skutki sakramentu bierzmowania. 2.3 Naśladuje Jezusa Chrystusa. 2.4 Wyjaśnia, dlaczego Jezus pamięta o wszystkich potrzebujących.
	Pismo Święte jako Słowo Boga.	3. Bóg na kartach Pisma Świętego.	3.1 Kształtuje postawę szacunku wobec Pisma Świętego. 3.2 Opowiada wybrane historie biblijne. 3.3 Opowiada o treści ilustracji religijnych.
II. Modlitwa Kościoła	Uczenie postawy modlitewnej.	1. Modlitwa jako spotkanie z Bogiem. Podstawowe znaki i symbole religijne (znak krzyża i inne proste formy modlitewne).	1.1 Wyjaśnia potrzebę rozmowy z Bogiem. 1.2 Zna symbole religijne i proste formy modlitwy. 1.3 Pozdrowia Boga prostymi formułami. 1.4 Odczuwa potrzebę wspólnej modlitwy w rodzinie.

	Ukazanie liturgii jako oddawania czci Bogu Stwórcy.	<p>2. Liturgia jako spotkanie z Bogiem. Poznanie zwyczajów roku liturgicznego.</p>	<p>2.1 Prezentuje właściwą postawę podczas nabożeństw. 2.2 Rozpoznaje podstawowe przedmioty w cerkwi (ikonostas, krzyż, tetrapod, ołtarz, kywot). 2.3 Włącza się w śpiew prostych pieśni liturgicznych. 2.4 Rozpoznaje różne okresy liturgiczne (Wielki Post, Post Filipowy).</p>
	Eucharystia jako modlitwa we wspólnocie.	<p>3. Liturgia jako miejsce przeżywania wiary przez wszystkich wierzących. Niedziela jako Dzień Pański.</p>	<p>3.1 Rozumie liturgię jako spotkanie z Jezusem Chrystusem. 3.2 Zna specyfikę modlitw w Kościele Greckokatolickim. 3.3 Wie, jak chrześcijanin powinien spędzać niedzielę i dni świąteczne.</p>
III. Życie Kościoła	Odkrywanie przykazania miłości Boga i bliźniego.	<p>1. Przykazanie miłości Boga i bliźniego.</p>	<p>1.1 Zna zobowiązania wypływające z chrztu świętego. 1.2 Podaje przykłady dobrego zachowania. 1.3 Odróżnia dobro od zła. 1.4 Pamięta o szacunku wobec starszych, chorych. 1.5 Współpracuje z rówieśnikami.</p>
	Kształtowanie właściwych relacji społecznych.	<p>2. Ukazanie równości wszystkich ludzi przed Bogiem.</p>	<p>2.1 Rozumie potrzebę właściwych relacji z innymi ludźmi. 2.2 Podaje przykłady pomocy bliźniemu.</p>
	Rozumienie swojego miejsca w Kościele.	<p>3. Pokazanie różnorodności Kościoła Powszechnego. Pogłębienie rozumienia przynależności do wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>3.1 Rozumie potrzebę dbania o postawę modlitewną w swoim Kościele. 3.2 Odróżnia cerkiew od kościoła.</p>

3. Zalecane warunki i sposób realizacji.

Należy zadbać o kątek religijny zawierający elementy związane z procesem wychowania religijnego. Podczas nauczania religii w wieku przedszkolnym należy przeznaczyć czas na zabawy, ćwiczenia, piosenki z wykonywaniem gestów.

Zajęcia należy urozmaicić różnymi metodami katechetycznymi, które zwiększą koncentrację dziecka.

Należy zadbać o właściwą relację z rodzicami lub opiekunami dzieci: zapoznanie rodziców z programem nauczania religii u dzieci, powiadomienie o sukcesach i kłopotach ich dzieci, pomaganie rodzicom w kształtowaniu chrześcijańskiego obrazu Boga, zapraszanie rodziców do współorganizowania różnych wydarzeń religijnych.

Prowadzenie obserwacji pedagogicznej mającej na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dziecka.

4. Korelacja nauczania religii z wychowaniem przedszkolnym

Prawidłowa i pełna realizacja zadań i funkcji wychowania przedszkolnego jest możliwa tylko we współpracy z podstawowym środowiskiem wychowawczym dziecka, z rodziną. Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw w języku mniejszości narodowych lub etnicznych.

Język mniejszości narodowej

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

5. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

W procesie wychowania religijnego dzieci w wieku przedszkolnym bardzo ważna jest rodzina. W tym okresie dziecko identyfikuje się z postawami religijnymi rodziców i je naśladuje. W wieku przedszkolnym rodzice są największym autorytetem w odkrywaniu Boga. W związku z tym

należy zadbać o szczególny rozwój życia religijnego dziecka. Wzór życia rodziców ma pomóc w przekonaniu, że Bóg jest miłością.

Parafia

Katecheza w wieku przedszkolnym domaga się dopełnienia kontaktu z parafią. Dzięki temu dziecko rozwija swoje poczucie przynależności do wspólnoty Kościoła. Udział w nabożeństwach staje się okazją do spotkania z Chrystusem. Trzeba pamiętać, by dzieci w wieku przedszkolnym razem ze wspólnotą wierzących, od początku uczestniczyły w oddawaniu czci Bogu, w wielbieniu Go czy też dziękowaniu za otrzymane od Niego dary.

II. PODSTAWA PROGRAMOWA

– EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA I-III

1. Charakterystyka dzieci klas I-III szkoły podstawowej

Do klas 1-3 szkoły podstawowej uczęszczają dzieci w wieku 7-9 lat. Ten przedział wiekowy nazywany jest młodszym wiekiem szkolnym. Nauka w szkole i wykonywanie zadań stawianych przez nią staje się głównym obowiązkiem i pracą dziecka oraz głównym czynnikiem jego psychicznego rozwoju. Nowa sytuacja zobowiązuje dziecko do działania coraz bardziej odpowiedzialnego i celowego. Wyrabia w nim poczucie obowiązku i odpowiedzialności wobec otoczenia. Umiejętność świadomego i zorganizowanego działania rozwija w dziecku cechy woli. Dziecko nabywa umiejętność liczenia się z punktem widzenia innych oraz uwzględnienia pragnień innych osób.

Na tym etapie rozwoju dziecko przechodzi od działalności zabawowej do uczenia się. Zmiana zasadniczej formy jego działalności wymaga odpowiedniego kształtowania motywów uczenia się. Dziecko uczy się chętniej, gdy praca ta daje mu przyjemność i gdy spotyka się z pochwałą nauczyciela. Czynnikiem motywującym do pracy jest też znajomość bliższych i konkretnych celów działania. Dzieci w klasie pierwszej i drugiej nie interesują się jeszcze klasą i osiągnięciami kolegów, oceny mają dla nich znaczenie indywidualne. Sytuacja ta stopniowo zmienia się w klasie trzeciej.

W odniesieniu do treści nauczania dziecko w klasie pierwszej i drugiej pociąga proces uczenia się, zaspokojenie wymagań nauczyciela oraz praca z materiałem dydaktycznym. Dzieci lubią prace, które wymagają od nich aktywności. W klasie trzeciej rozpoczyna się wzrost zainteresowań treścią przedmiotów szkolnych. Nauka staje się środkiem poznania rzeczywistości. Motywem uczenia się jest to, by być dobrym uczniem oraz coś nowego poznać. W klasach 1-3 zmianie ulega również charakter uczenia się. U dzieci następuje rozwój pamięci logicznej. Łatwo asymilują treści podawane w sposób konkretny i poglądowy. Dzięki zdolnościom do działań logicznych dzieci kształtują pierwszą wizję świata zbliżoną do obiektywnej.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne

1. Wiara Kościoła

Uczeń uświadamia sobie istnienie rzeczywistości religijnej, kształtuje umiejętności odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie, poznaje podstawowe prawdy wiary, zapoznaje się z historią zbawienia, która ukazuje działania miłosiernego Boga w historii świata i ludzi..

2. Modlitwa Kościoła

Uczeń kształtuje umiejętności włączenia się w cerkiewne święta (Liturgia Św., rok liturgiczny, ukraińska tradycja okresów liturgicznych) i czynnego uczestnictwa w życiu Kościoła Greckokatolickiego; rozwija sposoby uczestniczenia i przygotowania się do modlitwy liturgicznej i prywatnej (dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej), kształtuje postawę zaufania, jako podstawę nawrócenia i pokuty – fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pojednania, nabywa uzdolnienia do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii.

3. Życie Kościoła

Uczeń kształtuje sumienie na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii, kształtuje osobowość (odpowiednio do wieku) na przykładzie świętych, kształtuje umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi w szerzeniu dobra, kształtuje świadomość przynależenia do społeczności Kościoła Greckokatolickiego i odnajduje w nim swoje miejsce.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści – wymagania szczegółowe	
		Wiadomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	Uświadamianie istnienia rzeczywistości religijnej.	1. Istnienie religijnego wymiaru rzeczywistości; dziecięstwo Boże rozpoczęte na chrzcie świętym.	1.1 Wskazuje owoce i zobowiązania wynikających z przyjęcia Chrztu Świętego. 1.2 Odnajduje religijną symbolikę w otaczającym go świecie.
	Kształtowanie umiejętności odnajdywania śladów Boga w otaczającym świecie.	2. Bóg przebywa pośród nas – sposoby poznania Boga; Bóg do nas mówi – Pismo Święte księgą wiary.	2.1 Wskazuje, że Bóg zaprasza do przyjaźni i jest zawsze blisko nas, obdarza łaską. 2.2 Odnajduje w codzienności ślady Bożej obecności. 2.3 Rozpoznaje dary Boże i dziękuje za nie. 2.4 Wskazuje znaczenie Pisma Św. w życiu człowieka. 2.5 Uważnie słucha słów Pisma Świętego. 2.6 Odnajduje wskazane fragmenty w Piśmie Świętym.
	Przedstawienie podstawowych prawd wiary.	3. Dzieło stworzenia i odkupienia przejawem i wyrazem bezgranicznej miłości Bożej; Jezus żyje w Kościele; Duch Święty prowadzi i umacnia Kościół; Trójca Święta – jedność działania; Powtórne przyjście Pana; Łaska Boża – dar Boga konieczny do zbawienia.	3.1 Wskazuje najważniejsze przymioty Boga Ojca. 3.2 Wyjaśni jaką rolę w dziele zbawienia miało Wcielenie Drugiej Osoby Trójcy Świętej. 3.3 Omawia teksty potwierdzające wiarę w zmartwychwstanie Jezusa. 3.4 Wskazuje w jaki sposób może wyrazić wdzięczność Jezusowi Chrystusowi za dar Jego ofiary. 3.5 Opowiada o misji Kościoła. 3.6 Opowiada o zesłaniu Ducha Świętego. 3.7 Wymienia poszczególne Osoby Trójcy Świętej i krótko o nich opowiada. 3.8 Opowiada o wierze w powtórne przyjście Chrystusa. 3.9 Uzasadnia konieczność łaski Bożej dla zbawienia.
	Wprowadzanie w historię zbawienia, które jest celem ukazania działania miłosiernego Boga w historii świata i ludzi.	4. Stworzenie świata, ludzi i aniołów; grzech ludzi; obietnica zbawienia; prorocy przekazicielami obietnicy.	4.1 Wyjaśnia, że stworzenie jest przejawem miłości Bożej. 4.2 Omawia teksty mówiące o działaniu Boga. 4.3 Odróżnia dobro od zła.

		<p>Maryja Matką Chrystusa i naszą; Jezus obiecanym Zbawicielem – życie Jezusa i zarys nauki; wybór i działalność Apostołów.</p>	<p>4.4 Opowiada o Bogu kochającym ludzi i niosącym im zbawienie. 4.5 Wyjaśnia pojęcie apostoła i proroka. 4.6 Nazywa Maryję Matką Chrystusa, naszą Matką i Matką Kościoła. 4.7 Opowiada na podstawie wskazanych tekstów o życiu i działalności Jezusa. 4.8 Wyjaśnia pojęcie apostoła, opowiada o wybranych Apostołach.</p>
<p>II. Modlitwa Kościoła</p>	<p>Kształtowanie umiejętności włączenia się w cerkiewne święta (Liturgia Św., rok liturgiczny, ukraińska tradycja okresów liturgicznych).</p>	<p>1. Rok liturgiczny: przesłanie poszczególnych okresów roku liturgicznego (Post Filipowy, Boże Narodzenie, Wielki Post – misterium paschalne, Świętowanie Wielkanocy); zwyczaje związane z świętowaniem Bożego Narodzenia i Wielkanocy; świętowanie niedzieli; sakramenty święte; podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne; nabożeństwa okresowe wyrazem pobożności Kościoła.</p>	<p>1.1 Wskazuje na religijny wymiar poszczególnych świąt i okresów roku liturgicznego. 1.2 Wymienia zwyczaje związane ze świętowaniem głównych świąt roku liturgicznego. 1.3 Wyjaśnia sens świętowania niedzieli i wskazuje na jego elementy. 1.4 Wymienia sakramenty święte. 1.5 Wyjaśnia podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne. 1.6 Argumentuje jak ważny jest udział w nabożeństwach świątecznych.</p>
	<p>Przygotowanie do modlitwy liturgicznej i prywatnej (dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, błagalnej).</p>	<p>2. Świątynia miejscem spotkania z Bogiem; postawy wdzięczności, przepraszania i przebaczenia; modlitwa – rozmowa ze spotkanym Jezusem; modlitwy liturgiczne i samodzielnie tworzone; Maryja, Matka Jezusa i nasza, wzorem rozmodlenia (modlitwy, pieśni i piosenki); modlitwa w Starym i Nowym Testamencie:</p>	<p>2.1 Opisuje wygląd zewnętrzny i wewnętrzny cerkwi. 2.2 Opisuje jak należy zachowywać się podczas nabożeństw. 2.3 Formuje samodzielnie modlitwę, w której wielbi Boga, dziękuje Bogu, prosi i przeprasza Boga. 2.4 Odróżnia modlitwę od innych wypowiedzi i działań ludzkich. 2.5 Wymieni postawy modlitewne. 2.6 Wskazuje sytuacje, w których się modli. 2.7 Zna wybrane teksty liturgiczne. 2.8 Zna wybrane modlitwy, pieśni, piosenki.</p>

		wzór modlitwy człowieka wiary.	<p>2.9 Omawia wybrane prośby modlitwy <i>Ojciec nasz</i>.</p> <p>2.10 Wyjaśni czym jest ikona i jakie jest jej znaczenie w życiu wierzącego człowieka.</p> <p>2.11 Wskazuje przykłady modlitwy w Biblii,</p>
	Kształtowanie postawy zaufania, jako podstawy nawrócenia i pokuty – fundamentów pełnego przeżycia sakramentu pojednania.	3. Pokuta i sakrament pojednania – drogą powrotu do Boga.	<p>3.1 Wymienia sposoby walki z grzechem.</p> <p>3.2 Wyjaśnia co dokonuje się w sakramencie pokuty i pojednania.</p> <p>3.3 Wskazuje jak należy przygotować się i korzystać z sakramentu pokuty.</p>
	Uzdolnienie do pełnego i aktywnego uczestnictwa w Eucharystii.	4. Eucharystia – centrum życia Kościoła, sakrament jedności i miłości zbawczej, krzepiącej uczy, obecności Chrystusa.	<p>4.1 Opowiada o ustanowieniu Eucharystii.</p> <p>4.2 Opowiada co dzieje się podczas poszczególnych części Liturgii Świętej.</p> <p>4.3 Wskazuje jak należy przygotować się do uczestnictwa Eucharystii.</p> <p>4.4 Wyjaśni pojęcia: post eucharystyczny, chleb eucharystyczny, Najświętszy Sakrament.</p> <p>4.5 Wskazuje na Eucharystię jak na sakrament jedności i miłości zbawczej Chrystusa.</p>
III. Życie Kościoła	Zdolność kształtowania sumienia na podstawie przykazania miłości w Dekalogu i Ewangelii.	1. Pojęcie sumienia; Dekalog wyrazem troskliwej miłości Boga wobec ludzi; Ewangelia miłości zasadą życia dzieci Bożych (przykazanie miłości); nauczanie Jezusa w przypowieściach; wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości.	<p>1.1 Zna pojęcie sumienia, odróżnia dobro od zła.</p> <p>1.2 Opowiada o znaczeniu sumienia.</p> <p>1.3 Wyjaśnia, jakie postawy sprzeciwiają się Bożym przykazaniom.</p> <p>1.4 Wskazuje jak należy zachowywać przykazania Boże.</p> <p>1.5 Podaje przykłady niesienia pomocy innym.</p> <p>1.6 Omawia wybrane przypowieści.</p> <p>1.7 Rozwija postawę zaufania do Pana Boga i odpowiedzi na Jego wezwanie.</p>
	Kształtowanie osobowości (odpowiednio do wieku) na przykładzie świętych.	2. Postacie biblijne i święci przykładem życia wiary.	<p>2.1 Opowiada na podstawie wskazanych tekstów o życiu i działalności wybranego świętego.</p> <p>2.2 Wskazuje w czym może naśladować postacie biblijne i świętych.</p>

	<p>Kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi w szerzeniu dobra.</p>	<p>3. Pozdrowienia chrześcijańskie i świeckie; postawy dobrego słuchania; przyjaźń; troska o dobro wspólne: klasowe, rodzinne, parafialne.</p>	<p>3.1 Dobiera właściwe formy pozdrowień chrześcijańskich. 3.2 Dobiera właściwe formy komunikowania się z innymi. 3.3 Jest życzliwy i koleżeński wobec rówieśników. 3.4 Wyraża skruchę. 3.5 Wskazuje jak należy troszczyć się o dobro wspólne. 3.6 Wyjaśnia zagrożenia własnego zdrowia i innych. 3.7 Wykazuje wrażliwość na przejawy dobra i zła.</p>
	<p>Kształtowanie świadomości przynależenia do społeczności Kościoła i odnajdywanie w nim swojego miejsca.</p>	<p>4. Przykazania kościelne i uczynki miłosierdzia.</p>	<p>4.1 Wyjaśnia poszczególne przykazania kościelne. 4.2 Wyjaśnia, że każdy ochrzczony ma swoje miejsce w Kościele i jest odpowiedzialny za dobro wspólne. 4.3 Okazuje szacunek wobec rodziców i innych dorosłych. 4.4 Wskazuje co już teraz może uczynić dla Kościoła. 4.5 Omawia poszczególne uczynki miłosierdzia.</p>

3. Zalecane warunki i sposób realizacji

Sposoby osiągnięcia celów powinny uwzględniać właściwości i prawidłowości etapu rozwojowego ucznia. Poprzez obserwację otaczającego go świata uczeń zauważa jak pięknym jest świat stworzony przez Boga. Od strony praktycznej i teoretycznej uczeń poznaje życie religijne. Formuje się również w tym czasie poczucie własnej tożsamości wyznaniowej i kulturowej.

W początkowym okresie nauki kontynuowany jest rozpoczęty w przedszkole proces kształtowania postaw wiary i modlitwy, następnie zaś położony jest większy nacisk na emocjonalne i wolitywne przyłgnięcie do głoszonych treści. Umiejętności te kształtuje się według wybranej metody.

Bardzo właściwą metodą w tym wieku jest inscenizacja, drama, przedstawienie ról, opowiadanie, opis, pogadanka, wzbogacone pracą z obrazem.

Ważnym celem katechezy jest rozwijanie u dzieci zamiłowania do modlitwy poprzez słuchanie i zapamiętywanie prawd wiary, sformułowań biblijnych i modlitw, osobiste zaangażowanie oraz żywy udział w proponowanych formach liturgicznych.

Przy stosowaniu metod słownych należy pamiętać, że dziecko nie potrafi długo słuchać, uważać, rozumować. Opis, pogadanka, opowiadanie muszą odnosić się do konkretnych osób i wydarzeń. Ze względu na specyfikę dziecięcego rozumowania, w trakcie katechezy zaleca się analizę zachowań postaci biblijnych i świętych, gdyż ważną rolę w tym okresie pełni naśladownictwo. Istotną rolę odgrywa również postawa katechety.

Należy rozbudzić motywację do przyswajania wiedzy poprzez metody wyzwajające własne działanie i osobisty wysiłek, do nich należy zaliczyć: pracę z obrazem, metody plastyczne, konstrukcyjno-praktyczne, ekspozycyjne, wycieczka, zabawa, metody oparte na działaniu. Nie można zapomnieć o wykorzystaniu śpiewu oraz muzyki, jako tła tematu.

Edukacja religijna powinna być realizowana także w środowisku poza szkołą, we współpracy z rodzicami i parafią, poprzez odwiedzanie cerkwi, innych miejsc kultu religijnego i aktywne uczestnictwo w sakramentach i nabożeństwach.

Zalecane jest wyposażenie sal w pomoce dydaktyczne i przedmioty potrzebne do zajęć: sprzęt audiowizualny, gry dydaktyczne, biblioteczkę – Pismo Święte, literatura religijna, słowniki, księgi liturgiczne, mapy.

4. Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną

Edukacja polonistyczna

Wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się.
Dbałość o kulturę języka.

Uczeń kończący klasę I:

- obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia;
- w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno;
- uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą;
- uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego;
- rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie.

Uczeń kończący klasę III:

korzysta z informacji:

- uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji;
- czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski;
- zna formy użytkowe: życzenia, zaproszenie, zawiadomienie, list, notatka do kroniki; potrafi z nich korzystać;

analizuje i interpretuje teksty kultury:

- przejawia wrażliwość estetyczną, rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi;
- w tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, wskazuje głównych bohaterów;
- dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych;
- uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych;
- dba o kulturę wypowiedzania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe.

Edukacja muzyczna

Wychowanie do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie.

Uczeń kończący klasę I:

- powtarza prostą melodię; śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, wykonuje śpiewanki i rymowanki; świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalnie i niewerbalnie.

Uczeń kończący klasę III:

- śpiewa w zespole piosenki ze słuchu (nie mniej niż 10 utworów w roku szkolnym);
- śpiewa z pamięci hymn narodowy, reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki;
- aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy: rozróżnia i wyraża środkami pozamuzycznymi charakter emocjonalny muzyki, tworzy proste ilustracje dźwiękowe do tekstów i obrazów oraz improwizacje ruchowe do muzyki;
- improwizuje głosem i na instrumentach według ustalonych zasad.

Edukacja plastyczna

Poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby. Wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych. Przygotowanie do korzystania z medialnych środków przekazu.

Uczeń kończący klasę I:

- wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni;
- ilustruje sceny i sytuacje, wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych; tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka.

Uczeń kończący klasę III:

- określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i z tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym tych środowisk, wie o istnieniu placówek kultury działających na ich rzecz;

- korzysta z przekazów medialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora); podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne);
- realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych);
- rozróżnia takie dziedziny działalności twórczej człowieka jak: architektura, sztuki plastyczne oraz inne określone dyscypliny sztuki (fotografia, film) i przekazy medialne (telewizja, Internet), a także rzemiosło artystyczne i sztukę ludową.

Edukacja społeczna

Wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami dorosłymi.

Uczeń kończący klasę I:

- potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym; wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdy; współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych;
- przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy;
- wie, co wynika z przynależności do rodziny, jakie są relacje między najbliższymi, wywiązuje się z powinności wobec nich; ma rozeznanie, że pieniądze otrzymuje się za pracę; dostosowuje swe oczekiwania do realiów ekonomicznych rodziny;
- zna zagrożenia ze strony ludzi; wie, do kogo i w jaki sposób należy się zwrócić o pomoc; wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie.

Uczeń kończący klasę III:

- odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym;
- identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; podejmuje obowiązki domowe i rzetelnie je wypełnia; rozumie, co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny, i wie, że trzeba do niej dostosować swe oczekiwania;
- wie, jak należy zachowywać się w stosunku do dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe); rozumie potrzebę utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania; jest chętny do pomocy, respektuje prawo innych do pracy i wypoczynku;
- jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.; wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa;
- zna prawa ucznia i jego obowiązki (w tym zasady bycia dobrym kolegą), respektuje je; uczestniczy w szkolnych wydarzeniach;
- zna najbliższą okolicę, jej ważniejsze obiekty, tradycje; wie, w jakim regionie mieszka; uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność, zna symbole narodowe;
- wie, jak ważna jest praca w życiu człowieka; wie, jaki zawód wykonują jego najbliżsi i znajomi; wie, czym zajmuje się np. kolejarz, aptekarz, policjant, weterynarz.

Etyka

Przybliżanie dzieciom własnych wartości etycznych na podstawie baśni, bajek i opowiadań, a także obserwacji życia codziennego.

Uczeń kończący klasę I:

- przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych (grzecznie zwraca się do innych, ustępuje osobom starszym miejsca w autobusie, podaje upuszczony przedmiot itp.);
- wie, że nie można dążyć do zaspokojenia swoich pragnień kosztem innych; nie niszczy otoczenia;
- zdaje sobie sprawę z tego, jak ważna jest prawdomówność, stara się przeciwstawiać kłamstwu i obmowie;
- wie, że nie wolno zabierać cudzej własności bez pozwolenia, pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich;

- wie, że ludzie żyją w różnych warunkach i dlatego nie należy chwalić się bogactwem ani nie należy dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach.

Uczeń kończący klasę III:

- rozumie, że ludzie mają równe prawa, niezależnie od tego, gdzie się urodzili, jak wyglądają, jaką religię wyznają, jaki mają status materialny; okazuje szacunek osobom starszym;
- zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć nie krzywdząc innych; stara się nieść pomoc potrzebującym;
- wie, na czym polega prawdomówność i jak ważna jest odwaga przeciwstawiania się kłamstwu i obmowie;
- wie, że nie można zabierać cudzej własności i stara się tego przestrzegać; wie, że należy naprawić wyrządzoną szkodę;
- wie, że jest częścią przyrody, chroni ją i szanuje; nie niszczy swojego otoczenia.

5. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

Rodzice są pierwszymi wychowawcami, a rodzina chrześcijańska powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła. Aby dobrze przygotować rodziców do podejmowania tych zadań względem dzieci należy przewidzieć systematyczną współpracę katechety z rodzicami. Formy jej zależne będą od miejscowych tradycji oraz warunków szkolnych.

Poprzez spotkania katechetyczne należy dążyć do stworzenia katechety rodzinnej, bez której trudno mówić o pełnym przygotowaniu do życia chrześcijańskiego. Czasem szczególnie sprzyjającym współpracy trzech środowisk (szkoły, rodziny, parafii) jest okres przygotowania do pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy Świętej (I spowiedź i Komunia Święta) oraz cały następny rok.

Spotkania z rodzicami winny wpisywać się w całość działań katechetycznych, a nie tylko pedagogizujących. Powinny być prowadzone w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy. Dlatego należy je organizować dla rodziców jednej klasy, a przynajmniej jednego poziomu wiekowego.

Parafia

Pośrednie przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii dokonuje się podczas nauki religii w szkole. Wprowadzenie zaś bezpośrednie w misterium tych sakramentów winno dokonać się w parafii miejsca zamieszkania ucznia. Tam również powinna mieć miejsce troska o uświęcenie, o pogłębienie życia eucharystycznego po Uroczystej Komunii Świętej. Parafia pozostaje bowiem najbardziej znaczącym miejscem katechezy.

Szczególnie ważne jest angażowanie całych rodzin w formację pastoralno-liturgiczną dzieci (włączanie się w przygotowanie liturgii, celebracje obrzędowe, zaangażowanie się dzieci w grupy liturgiczne, ministranci).

Uwzględnienie pogłębienia katechumenalnego przez organizację pielgrzymek, systematycznych nabożeństw organizowanych w cerkwiach i sakramentu pojednania, rocznicy Dnia Uroczystej Komunii Świętej, w którym uczestniczą nie tylko rodziny dzieci, ale również przedstawiciele całej parafii.

III. PODSTAWA PROGRAMOWA

– SZKOŁA PODSTAWOWA KLASY IV-VI

1. Charakterystyka dzieci klas IV-VI szkoły podstawowej

U dzieci w wieku od 9 do 13 roku życia zaczynają zachodzić radykalne zmiany fizyczne i psychiczne. Rozpoczyna się dorastanie fizjologiczne, społeczne, emocjonalne i kulturowe. W tym wieku zaznacza się intensywny rozwój umysłowy, emocjonalny i wolitywny. Wyższy poziom zaczynają wykazywać spostrzeżenia. Centralne miejsce rozpoczynają odgrywać procesy umysłowe. W tym wieku zmienia się stosunek dzieci do najbliższych. Dochodzi do konfliktów między dorastającymi dziećmi a rodzicami. W życiu szkolnym i pozaszkolnym dużą rolę zaczynają odgrywać grupy rówieśnicze, nieraz o charakterze destruktywnym.

Ważnym aspektem rozwoju dzieci klas IV-VI jest kształtowanie stosunku do osób płci odmiennej. W tym okresie budzi się w nich ciekawość płciowa, a jednocześnie ujawnia się ostry antagonizm pomiędzy osobami różnej płci. Procesy rozwojowe dostarczają wiele problemów z dostosowaniem swego postępowania do nowych zadań i sytuacji. Zaczynają się pojawiać trudności wychowawcze. Z tym wiąże się początek okresu stwarzającego zagrożenia dla życia religijnego.

Dziecko w tym wieku może nie odczuwać potrzeby kontaktu z Bogiem. Dochodzi też do krytycznej oceny niektórych form religijnych i zachowań dorosłych, co może wpływać na zaniedbywanie praktyk religijnych. W toku dalszego rozwoju psychicznego i religijnego dziecko może dystansować się od mechanicznego przypisywania Bogu tego, co widziało u swoich rodziców. Następuje też przechodzenie od religijności autorytatywnej do prób osobistego nawiązania kontaktu z Bogiem.

Żeby dobrze ukształtować postawy religijne dzieci ważną do spełnienia rolę mają zespoły duszpasterskie działające na terenie szkoły jak i parafii. Włączenie dzieci w ich działalność nie tylko zaspokaja silną w tym okresie potrzebę kontaktów społecznych i związków z grupą rówieśniczą, ale stwarza warunki do ukształtowania właściwego obrazu Boga i dojrzałych postaw moralnych.

2. Cele katechezy – wymagania ogólne

1. Odbiór, analiza i interpretacja tekstów o charakterze religijnym

Uczeń rozwija sprawność rozumienia słownictwa religijnego, rozwija umiejętność korzystania z Pisma Świętego, rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami religii, umiejętnie potrafi poszukiwać interesujące go wiadomości, budzi zainteresowanie przesłaniem Bożym, poznaje specyfikę sposobów wypowiedzi o charakterze religijnym, poprzez teksty religijne kształtuje i rozwija swoje sumienie, chrześcijańską hierarchię wartości, swoją wrażliwość i poczucie własnej tożsamości ucznia Chrystusa w Kościele Greckokatolickim.

2. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń rozwija umiejętność wypowiadania się na tematy poruszane na zajęciach, z zainteresowaniem opowiada o tekstach biblijnych i Kościele, troszczy się o poprawność własnych wypowiedzi.

3. Zainteresowanie problematyką kościelną

Uczeń zadaje różne pytania, *dlaczego jest tak, a nie inaczej?* w odniesieniu do obecności Kościoła w świecie, a na zadane pytania próbuje sam odpowiedzieć.

4. Zaciekawienie otaczającym światem i praktyczne wykorzystanie wiedzy religijnej

Uczeń z zainteresowaniem bada i stara się poznać miejsce i znaczenie Kościoła w świecie, poszukuje odpowiedzi na pytania: *dlaczego? jak to jest? czy mogłoby być inaczej?* zauważa zjawiska, które zachodzą w jego najbliższym otoczeniu, w społeczności świeckiej i kościelnej, stara się w sposób interesujący opowiadać o swoim Kościele, rozpoznaje podstawowe sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu oraz świadomie działa na rzecz ochrony zdrowia własnego i innych, rozumie potrzebę pomocy bliźnim w trudnych sytuacjach życia, przekonuje się, że świat został stworzony przez Boga, szanuje przyrodę i dorobek kulturowy społeczności.

5. Postawa moralna

Uczeń rozumie pojęcie odpowiedzialności wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły, prezentuje refleksyjną postawę wobec zobowiązań moralnych, rozpoznaje podstawowe wartości i dokonuje właściwej ich hierarchizacji.

Cele Katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści nauczania – wymagania szczegółowe	
		Wiedomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	<p>Tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczenie miłości Boga i ich interpretacje. Budzenie zainteresowania przesłaniem Bożym.</p>	<p>1. Wiara, jako dar i zadanie. Wiara, jako pomoc w zrozumieniu swego życia i świata. Motywacja do poznania przesłania Pisma Świętego oraz Tradycji Kościoła. Środowisko wzrastania w wierze (rodzina, wspólnota Kościoła).</p>	<p>1.1. Wie, dlaczego chrześcijanin powinien znać zasady wiary wynikające z Objawienia Bożego. 1.2. Wskazuje na nauczanie Kościoła, jako na źródło zasad wiary i jej pogłębienia. Potrafi właściwie wskazać źródła nauczania Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem Pisma Świętego, KKK oraz KKKW.</p>
	<p>Rozwijanie umiejętności korzystania z Pisma Świętego, wypracowanie analizy tekstów biblijnych szczególnie w kontekście odczytania wezwania Bożego do chrześcijańskiego sposobu życia.</p>	<p>2. Przesłanie Pisma Świętego. Właściwa interpretacja tekstów biblijnych – najprostsze sposoby odczytania przesłania Starego i Nowego Testamentu. Podstawowe wiadomości o Piśmie Świętym (powstanie, autorzy, nazwy i skróty, podział Starego i Nowego Testamentu). Pismo Święte, jako ponadczasowa księga i jako odpowiedź na ludzkie pytania i pomoc w kształtowaniu własnego życia.</p>	<p>2.1. Wskazuje objawionego w Słowie Bożym Boga miłującego człowieka, poczynawszy od dzieła stworzenia poprzez historię Narodu Wybranego aż do Zbawienia w Jezusie Chrystusie. 2.2. Rozumie i uzasadnia, że wypełnieniem Starego Testamentu jest Nowy Testament. 2.3. Uczeń odnajduje (potrafi posługiwać się siglami ST i NT) i interpretuje poszczególne fragmenty Pisma Świętego. 2.4. Odnajduje korelacje Pisma Świętego z Liturgią, Rokiem Liturgicznym, zwyczajami, Tradycją Kościoła, oraz aktualnymi wyzwaniem życia człowieka i świata.</p>
	<p>Pomoc w odkrywaniu wiary jako fundamentalnego czynnika w rozumieniu świata, własnego życia i potrzeb bliźniego.</p>	<p>3. Symbol wiary – wprowadzenie w naukę o wierze. Treść symbolu wiary. Przesłanie Pisma Świętego, szczególnie fragmentów o stworzeniu świata, historii Narodu Wybranego, prorokach oraz dotyczących miłosierdzia, opatrności i miłości Boga Ojca (na przykładzie dzieł Izraela), życia i dzieła Jezusa Chrystusa (wybrane przypowieści). Działanie Ducha Świętego w świecie, Kościele oraz we w własnym życiu.</p>	<p>3.1. Uczeń potrafi wskazać związki Biblii, wiary i Kościoła z historią Narodu Wybranego oraz kultury chrześcijańskiej. 3.2. Ukazuje związek pomiędzy wydarzeniami Starego Testamentu, a wypełnieniem ich w Nowym Testamencie. 3.3. Rozumie znaczenie symboli Starego Testamentu. 3.4. Zna Dekalog, nowotestamentowe przykazania błogosławieństw oraz przykazanie miłości. 3.5. Referuje wybrane wydarzenia i teksty biblijne. 3.6. Opisuje działanie Ducha Świętego w Kościele, świecie i życiu poszczególnych postaci biblijnych. 3.7. Potrafi wymienić dary i owoce Ducha Świętego.</p>

	Maryja jako Wspomożycielka i Orędowniczka.	4. Pobożność maryjna. Ikonografia Matki Bożej.	4.1. Uczeń potrafi wymienić znane nabożeństwa do NMP (Akatyst, Moleben). 4.2. Rozpoznaje ikony maryjne, potrafi zinterpretować niektóre symbole ikonograficzne.
II. Modlitwa Kościoła	Kształtowanie umiejętności świadomego uczestnictwa w liturgii Kościoła. Rozwijanie wiedzy na temat symboliki Kościoła, zwłaszcza Kościoła Wschodniego.	1. Symbolika liturgiczna, przede wszystkim Eucharystii (rodzaje i autorzy Liturgii Świętej). Poszczególne treści Liturgii Jana Chryzostoma (części i ich symbolika). Dobowy cykl nabożeństw. Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów. Sakramenty: podział, podstawy biblijne oraz ich znaczenie w życiu chrześcijanina. Eucharystia – źródło i cel Kościoła – sakramentem miłości.	1.1. Zna sakramenty Kościoła, posługuje się symbolami, które potrafi interpretować. 1.2. Wskazuje biblijne podstawy i źródło sakramentów. 1.3. Rozumie znaczenie sakramentów w życiu Kościoła i każdego chrześcijanina. 1.4. Zna proste teksty liturgiczne charakterystyczne dla poszczególnych sakramentów. 1.5. Potrafi wymienić autorów Liturgii Świętej, zna jej części i znaczenie poszczególnych symboli, potrafi je scharakteryzować. 1.6. Wymienia nabożeństwa cyklu dobowego Kościoła Greckokatolickiego. 1.7. Omawia posługi parasakramentalne. 1.8. Zna wartość czynnego i świadomego angażowania się w Liturgię Kościoła.
	Pomoc w świadomym przeżywaniu roku liturgicznego.	2. Podział roku liturgicznego, istota okresów liturgicznych. Roczny cykl nabożeństw w Kościele Greckokatolickim. Ikonografia poszczególnych świąt w roku liturgicznym. Teksty liturgiczne na wybrane okresy roku liturgicznego. Aktualizacja zbawczych wydarzeń w Liturgii roku kościelnego.	2.1. Zna i rozumie specyfikę okresów roku liturgicznego. 2.2. Wskazuje teksty liturgiczne charakterystyczne dla poszczególnych okresów roku liturgicznego: - Kanon pokutny św. Andrzeja z Krety - Nabożeństwa Wielkopostne (Liturgia Uprzednio Poświęconych Darów) - Nabożeństwa paschalne - Post Filipowy i okres Bożego Narodzenia. 2.3. Potrafi rozpoznać i krótko omówić ikony dwunastu głównych świąt. 2.4. Wymienia najważniejsze święta Kościoła Greckokatolickiego. 2.5. Rozumie związek okresów liturgicznych z życiem chrześcijańskim. 2.6. Wskazuje, w jaki sposób może świadomie uczestniczyć w Liturgii roku Kościoła. 2.7. Umie wskazać związek i historię poszczególnych świąt z Pismem Świętym.

	Kształtowanie postawy modlitwy i pomoc w otwarciu się w modlitwie na Boga.	<p>3. Modlitwa, jako podstawa życia chrześcijańskiego. Potrzeba modlitwy – naturalna potrzeba chrześcijanina. Modlitwa, jako codzienna rozmowa z Bogiem – spotkanie z kochającym Ojcem. Modlitwa Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>3.1. Uzasadnia potrzebę modlitwy. Wie, jakie znaczenie ma modlitwa dla wierzącego. 3.2. Potrafi samodzielnie wyrazić słowami modlitwę dziękczynienia, uwielbienia, przepraszania i prośby. 3.3. Potrafi wskazać przykłady ludzi modlitwy, przykłady świętych Kościoła Greckokatolickiego. 3.4. Zna podstawowe modlitwy charakterystyczne dla Kościoła Greckokatolickiego: modlitwa św. Efrema Syryjczyka; modlitwa Jezusowa. 3.5. Tłumaczy treści znanych modlitw.</p>
III. Życie Kościoła	Rozwijanie umiejętności interpretacji doświadczeń we własnym życiu w świetle wezwania Bożego.	<p>1. Przykazania Boże oraz „Błogosławieństwa” troską Boga o człowieka. Znaczenie i aktualność Dekalogu. Dzień święty – pojęcie w Starym i Nowym Testamencie oraz dzisiaj. Wartości w życiu chrześcijanina. Wierność Bogu w codziennych wyborach.</p>	<p>1.1. Potrafi wskazać teksty biblijne mówiące o przykazaniach i Błogosławieństwach. Umie przeprowadzić ich analizę. 1.2. Wyjaśnia poszczególne przykazania Dekalogu, analizuje w oparciu o przykłady. 1.3. Potrafi wskazać różnicę między dobrem a złem w codziennych wyborach moralnych, rozumie konsekwencję takich wyborów. 1.4. Wskazuje pozytywne wzorce zachowań oparte na przykładach biblijnych i żywotach świętych (zna świętych Kościoła Greckokatolickiego). 1.5. Umie wyjaśnić pojęcie Dnia Świętego, wie jak powinno wyglądać właściwie świętowanie niedzieli. 1.6. Wskazuje, w jaki sposób chrześcijanin powinien pracować nad rozwojem sumienia, uzasadnia wartość sakramentu pokuty i pojednania – jako sakramentu nawrócenia.</p>
	Kształtowanie chrześcijańskiej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych.	<p>2. Wartość życia i zdrowia ludzkiego od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci oraz ich zagrożenia. Umiejętność przyjęcia trudnych sytuacji życiowych, np.: choroba, śmierć. Przykazanie miłości bliźniego, jego realizacja we wspólnocie Kościoła. Przemiany okresu preadescencji.</p>	<p>2.1. Umie wskazać właściwe wybory i ich motywy w codziennym życiu. 2.2. Zna wartość życia ludzkiego oraz potrzebę jego ochrony od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci. 2.3. Potrafi uzasadnić potrzebę pomocy bliźnim w trudnych sytuacjach życiowych. 2.4. Przejawia refleksyjną postawę wobec zobowiązań moralnych. Rozumie dar płciowości.</p>

	<p>Kształtowanie poczucia przynależności, posiadania miejsca w społeczności oraz wskazanie zadań wynikających z tej przynależności.</p>	<p>3. Wspólnota, jako miejsce kształtowania w różnych wymiarach życia społecznego. Wartości, jako fundament relacji we wspólnocie. Prawa i obowiązki wynikające z uczestnictwa we wspólnocie.</p>	<p>3.1. Rozumie pojęcie wspólnoty, zna podstawowe zasady przynależności do różnych wspólnot (Kościół, naród, rodzina, grupa). 3.2. Potrafi wskazać swe uczestnictwo i rolę oraz właściwości przynależności do wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego w Polsce. 3.3. Angażuje się w rozwój własny oraz potrzeby wspólnoty. Przejawia postawę odpowiedzialności.</p>
	<p>Formacja we wspólnocie Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>4. Zadania i specyfika przynależności do Kościoła Greckokatolickiego.</p>	<p>4.1. Zna elementy historii Kościoła Wschodniego. 4.2. Potrafi utożsamiać się ze wspólnotą we wszystkich wymiarach. 4.3. Zna zasady funkcjonowania, szczególnie obowiązki oraz specyfikę Kościoła Greckokatolickiego. 4.4. Potrafi wymienić największe postacie danej wspólnoty.</p>
	<p>Pomoc w odkrywaniu motywacji do odpowiedzialnego uczestnictwa we wspólnocie.</p>	<p>5. Postawa odpowiedzialności za bliźnich. Zadania wobec różnych wspólnot, np.: Kościoła, narodu, szkoły, grupy rówieśniczej. Wartość szacunku i tolerancji dla siebie i innych ludzi.</p>	<p>5.1. Potrafi wskazać potrzeby wspólnoty oraz poszczególnych członków, wykazuje chęć pomocy i określa jej sposoby. 5.2. Potrafi wskazać na lokalne ośrodki pomocy, np.: Caritas. 5.3. Umie wskazać właściwe zachowanie we wspólnocie, reaguje na niewłaściwą postawę w określonej grupie. 5.4. Potrafi rozwiązywać trudne sytuacje w duchu wiary i miłości.</p>

	<p>Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za wspólnotę Kościoła. Zapoznanie z historią Kościoła.</p>	<p>6. Pięćdziesiątnica, jako początek Kościoła Chrystusowego. Działalność apostołowska uczniów Chrystusa. Życie pierwszych chrześcijan. Rozwój chrześcijaństwa na świecie, w Polsce i ziemiach Rusi Kijowskiej. Unia Brzeska.</p>	<p>6.1. Uczeń charakteryzuje działalność Apostołów. 6.2. Zna historię wspólnoty pierwszych chrześcijan, wymienia przyczyny i podaje przykłady prześladowania chrześcijan. 6.3. Potrafi wskazać najważniejsze wydarzenia historii chrześcijaństwa na świecie, a szczególnie na Rusi Kijowskiej. 6.4. Wyjaśnia znaczenie Chrztu Rusi Kijowskiej. 6.5. Zna najważniejsze daty i postaci Kościoła Greckokatolickiego.</p>
	<p>Budowanie postawy odpowiedzialności oraz świadectwa własnego życia w środowisku życiowym.</p>	<p>7. Zadania chrześcijanina w życiu społecznym. Szczególne powołanie i misja do dawania świadectwa w Kościele i świecie. Własne zaangażowanie w misję Kościoła. Świętość – szczególne świadectwo wiary.</p>	<p>7.1. Potrafi odpowiedzialnie podjąć zadania w najbliższym otoczeniu. 7.2. Włącza się w różne formy apostołstwa w środowisku lokalnym. 7.3. Wskazuje na różne sposoby dawania świadectwa wiary w życiu codziennym. 7.4. Potrafi wskazać specyfikę świadectwa wspólnoty Kościoła Greckokatolickiego w misji Kościoła Powszechnego.</p>

3. Zalecane warunki i sposób ich realizacji

Wiek 9-12 lat to okres kształtowania wiedzy religijnej, zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej. Podejmując zadania pogłębiania wiedzy religijnej, nauczanie religii winno akcentować podawanie i pogłębianie wiadomości religijnych, zmierzać do ich systematyzacji, hierarchizacji, budzić zainteresowanie problemami religijnymi, kształtować umiejętności. Należy posługiwać się różnymi metodami, które są bardzo pomocne w realizacji powyższych zadań. Są to metody podające i poszukujące z obrazem i środkami audiowizualnymi. Ważne jest aktywizowanie uwagi przez urozmaicone treści nauczania i różnorodność stosowanych metod.

Katecheza winna zainteresować ucznia aktualnymi wydarzeniami w życiu Kościoła, wprowadzać w lekturę Pisma Świętego, zapoznać z wybranymi fragmentami Pisma Świętego, Starego i Nowego Testamentu, wprowadzać w podstawowe prawdy wiary Kościoła w oparciu o teksty biblijne, pomóc w pogłębianiu przeżywania roku liturgicznego, pomóc w rozumieniu liturgii, a zwłaszcza Eucharystii, kształtować umiejętność czynnego, świadomego i zaangażowanego włączania się w liturgię Kościoła, wskazywać chrześcijańskie motywy wyborów w codziennym życiu, pomóc w budowaniu systemu wartości opartego na wierze. Należy pamiętać, żeby przekazywać dziecku wraz z teorią, żywą wiarę wraz z praktykowaniem w Kościele Grekokatolickim.

4. Korelacja nauczania religii z innymi przedmiotami

Język mniejszości narodowej

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

Język polski

- Rozumie pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi.
- Uczeń tworzy formy wypowiedzi: opis, dialog oraz proste formy użytkowe.
- Wskazuje związki znaczeniowe między wyrazami.
- Zna pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, przedmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.

- Dostrzega różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.
- Rozpoznaje pojęcia z teorii literatury: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.
- Stosuje terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.

Muzyka

- Uczeń stosuje podstawowe pojęcia muzyczne; wykorzystuje w śpiewie oraz grze na instrumentach. Śpiewa piosenki ze słuchu lub z wykorzystaniem nut. Wybrane pieśni gra na instrumentach ze słuchu i z wykorzystaniem nut: melodie, schematy rytmiczne i proste utwory. Uczeń słucha wybranych dzieł literatury muzycznej, pieśni patriotycznych oraz utworów ludowych. Uczeń zna różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej.

Plastyka

- Uczeń ma kontakt z dziełami sztuki plastycznej – ikony, galerie, muzea.
- Określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym; uczestniczy w życiu kulturalnym swego środowiska.
- Uczeń rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne i w innych dziedzinach sztuki (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet).

Historia i społeczeństwo

- Uczeń potrafi opisać swoją Ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze. Wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej.
- Społeczeństwo. Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie pracy w życiu człowieka i dostrzega jej społeczny podział; opisuje różne grupy społeczne i wskazuje ich role w społeczeństwie.
- Uczeń wyjaśnia, co to jest: prawda, dobro, sprawiedliwość i piękno w otaczającym świecie.
- Opisuje swoją postawę wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Przyroda

- Uczeń potrafi wyjaśnić wpływ codziennych zachowań w domu, w szkole, w miejscu zabawy na środowisko naturalne człowieka, umie zaproponować działania sprzyjające środowisku przyrodniczemu; podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na zdrowie człowieka.
- Uczeń zdobywa wiedzę na temat złożoności świata żywego.
- Posiada wiadomości na temat Ziemi w układzie słonecznym.

Zajęcia komputerowe

- Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem.
- Wykorzystywanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy z różnych dziedzin.
- Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania swoich zainteresowań, zastosowanie komputera w życiu codziennym, opisywanie zagrożeń i ograniczeń związanych z korzystaniem z komputera i Internetu.

Wychowanie do życia w rodzinie

- Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu.
- Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie, konflikty i ich rozwiązywanie.
- Macierzyństwo i ojcostwo.
- Ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny.
- Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami, identyfikacja z własną płcią, akceptacja i szacunek dla ciała.
- Zmiany psychiczne i fizyczne okresu dojrzewania.
- Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa, postawy asertywne.
- Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.

5. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

Nawiązanie kontaktu z rodziną na tym etapie nauczania jest konieczne ze względu na kształtowanie odpowiedzialnego i świadomego młodego

człowieka w zakresie przygotowania do dorosłego życia chrześcijanina. Właściwym kierunkiem działań wychowawczych jest pobudzenie, zachęcanie i angażowanie rodziny w różnorodne projekty, proponowane przez katechetę w szkole. Mogą to być zadania integrujące rodzinę, wspomagające rozwój dziecka (koncerty, różnorodne konkursy, wycieczki, pielgrzymki lub gry i zabawy dydaktyczne).

Rodzina daje pierwsze wzorce życiowe. Z rodzinnego domu wynosi się umiejętność właściwego zachowania się wobec ludzi i problemów, przejmuje się nawyki i przyzwyczajenia, a także model życia religijnego.

Parafia

Ukazywanie miejsca, roli i zadań dzieci w parafii, związanie ich z liturgią i duszpasterstwem wymaga ożywienia form duszpasterskiego oddziaływania, wspomagającego lekcje religii w postaci grup duszpasterskich, kół zainteresowań działających na terenie szkoły lub parafii.

Należy kształtować wiarę religijną poprzez aktywne uczestnictwo w nabożeństwach, przystępowanie do sakramentów, zwłaszcza regularnej spowiedzi i częstej Komunii Świętej. Atrakcyjną formą dla uczniów są wspólne wycieczki do świątyni parafialnej, wyjazdy, udział w pielgrzymkach, uczestnictwo w parafialnych zawodach sportowych, czynny udział w rekolekcjach.

Katecheta powinien motywować i zachęcać dzieci do kontynuacji i pogłębiania zainteresowań religijnych w innych dostępnych formach działalności parafialnej: chór, koło ikonograficzne, służba ołtarza, wolontariat itp.

IV. PODSTAWA PROGRAMOWA – GIMNAZJUM

1. Charakterystyka młodzieży gimnazjalnej

Edukacją w szkole gimnazjalnej objęta jest młodzież między 12 a 15 rokiem życia. Jest to wiek związany z ważnymi przemianami biologicznymi, intelektualnymi i psychicznymi. W tym wieku rodzą się konflikty wynikające z napięcia powstającego między potrzebą samodzielności a ograniczeniami narzuconymi przez wychowawców.

W tym okresie młodzież doświadcza kryzysu tożsamości. Występujące kryzysy odbijają się negatywnie na relacjach interpersonalnych. Młodzież stawia pytania o sens życia, potrzebę uczenia się itp. Zamyka się w sobie. Myli wolność z robieniem tego, na co ma ochotę.

Gimnazjaliści zaczynają przeżywać wątpliwości religijne, co powoduje niepewność i niestałość religijną. Odrzucają dotychczasowe autorytety. Są krytyczni wobec Kościoła i osób go reprezentujących. Niekiedy konflikty z rodzicami przenoszą na sferę religijną. Duży wpływ na sferę religijną dorastającej młodzieży ma dojrzewanie seksualne. Dlatego istotne są na tym etapie edukacji treści związane z sakramentem pokuty i pojednania.

Wraz z rozwojem intelektualnym rozpada się harmonijny obraz świata wyniesiony z dzieciństwa. Ważnym warunkiem pomocy młodzieży jest podmiotowe jej traktowanie.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne

1. Analiza i interpretacja historiozbawcza.

Uczeń potrafi analizować teksty biblijne, posługuje się podstawowymi określeniami historii zbawienia, tworzy krótkie wypowiedzi o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami, przyporządkowuje fakty historyczne datom, odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji, stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń z historii zbawienia i współczesnych.

2. Kształtowanie sumienia, postaw moralnych oraz samooceny.

Uczeń w oparciu o posiadaną wiedzę wypracowuje względnie stałe zachowania, reakcje poznawcze, emocjonalnie umotywowane wartościami najwyższymi, odnosząc je zwłaszcza do miłości Boga, Kościoła, Ojczyzny i rodziny, pogłębia swoje życie religijne, nabywa umiejętność oceny swego postępowania moralnego, zestawiając je z przykazaniami Bożymi, rozumie potrzebę podejmowania odpowiedzialnych wyborów.

3. Tworzenie wypowiedzi na tematy religijne.

Uczeń rozwija umiejętność wypowiedzania się ustnego i pisemnego na tematy związane z poznawanymi tekstami biblijnym i innymi tekstami o charakterze religijnym, dba o poprawność i odpowiednią formę wypowiedzi.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści nauczania – wymagania szczegółowe	
		Wiadomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	Pogłębienie podstawowych prawd o objawieniu Trójcy Przenajświętszej – Bóg Ojciec, Stwórca i Jego stworzenia.	<p>1. Definicja wiary i jej przymioty. Konsekwencje wiary w jednego Boga oraz trudności wynikające z wyznania wiary. Bóg w swoim wnętrzu: Tajemnica Trójcy Przenajświętszej. Bóg Ojciec stwarza przez Syna w Duchu Świętym. Człowiek – ukoronowaniem stworzenia. Eschatologiczny wymiar człowieka.</p>	<p>1.1 Uzasadnia znaczenie wiary i jej przymiotów w życiu człowieka. 1.2 Ukazuje trudności w wierze. 1.3 Wyjaśnia tajemnicę Trójcy Przenajświętszej jako jedność (wspólnotę) Trzech Osób Boskich. 1.4 Uzasadnia prawdę, że Bóg opiekuje się światem i człowiekiem – Opatrzność Boża. 1.5 Rozumie przesłanie zawarte w opisie stworzenia świata i człowieka. 1.6 Zdefiniuje pojęcie osoby, jako obraz Boga, istota złożona z duszy i ciała. 1.7 Wyjaśni złożoność systemu potrzeb człowieka (m.in. potrzeby snu, bezpieczeństwa, szczęścia). 1.8 Ukazanie sensu życia proponowanego przez chrześcijaństwo. 1.9 Wyjaśni wielość pragnień i dążeń człowieka do własnego szczęścia. 1.10 Pokaże niemożliwość zaspokojenia przez samego człowieka swoich pragnień oraz wskazanie, że pragnienia te zaspokoić jest w stanie tylko Bóg. 1.11 Rozumie, że człowiek powołany do życia z Bogiem nie odnajdzie szczęścia poza Nim. 1.12 Rozumie, że śmierć jest przejściem do nowego życia z Bogiem. 1.13 Umie przybliżyć treści wiary dotyczące obietnicy życia wiecznego. 1.14 Wyjaśni pojęcie czyśćca jako stan duchownego leczenia. 1.15 Wskaże na religijne postrzeganie ludzkiego życia nazywanego pielgrzymowaniem do Boga, do życia z Nim przez wieczność. 1.16 Umie rozbudzić w sobie pragnienie spotkania z Jezusem.</p>

	<p>Przedstawienie Prawdy o Bożym Objawieniu poprzez Słowo Boże.</p>	<p>2. Księgi Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu. Ponadczasowość i aktualność treści biblijnych. Podstawowe zasady czytania Pisma Świętego. Główne wydarzenia i postacie starotestamentalnej historii zbawienia. Ewangelie i Listy św. Pawła.</p>	<p>2.1 Prezentuje ogólną wiedzę o Biblii – podział, liczba ksiąg Starego i Nowego Testamentu. 2.2 Wyjaśnia znaczenie podstawowych skrótów Biblijnych. 2.3 Charakteryzuje związek między Pismem Świętym i Tradycją. 2.4 Przedstawia podstawowe wydarzenia należące do starotestamentalnej historii zbawienia (Patriarchowie, Wyjście i Przymierze, Zdobycie Ziemi Obiecanej, Królowie, Niewola Babilońska, Powstanie Machabeuszów). 2.5 Prezentuje najważniejsze wydarzenia życia wybranych postaci starotestamentalnych (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon, Izajasz, Jeremiasz, Jonasz). 2.6 Umie posługiwać się terminami: Ewangelia, Ewangelie Synoptyczne, natchnienie biblijne. 2.7 Zna autorów Ewangelii i Listów. 2.8 Zna zasady prywatnego czytania i interpretowania Pisma Świętego. 2.9 Posiada umiejętność właściwej interpretacji wybranych tekstów biblijnych. 2.10 Ukazuje wybrane postacie Starego Testamentu jako przykłady rozwiązywania problemów w świetle wiary.</p>
	<p>Przedstawienie prawdy: „Bóg stał się człowiekiem, aby człowiek stał się Bogiem”.</p>	<p>3. Wcielenie Syna Bożego. Epifania – Syn Jednorodzony. Świadczenia historyczności Jezusa. Życie, nauczanie i zbawczy charakter dzieła Jezusa Chrystusa.</p>	<p>3.1 Objasni fragmenty Ewangelii, mówiące o Wcieleniu Syna Bożego. 3.2 Zna fragmenty Ewangelii mówiące o chrzcie Syna Bożego. 3.3 Przedstawi liturgiczne obrzędy święcenia wody i zwyżaje poświęcenia domostw. 3.4 Prezentuje starożytnie świadectwa biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie na temat historyczności Jezusa. 3.5 Przedstawia podstawowe fakty życia i działalności Jezusa Chrystusa.</p>

	Pogłębienie prawdy wiary o Duchu Świętym, jako Duch dający życie i miłość.	4. Pięćdziesiątnica – Zesłanie Ducha Świętego. Duch Święty dający życie pochodzący od Ojca. Dary Ducha Świętego.	4.1 Opisz ześlanie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy. 4.2 Przedstawia Trzecią Osobę Boską na podstawie Pisma Św., dokumentów Kościoła i Katechizmu UKGK. 4.3 Otwiera się na działanie Ducha Świętego. 4.4 Wie w jaki sposób Duch Święty działa w Kościele współczesnym. 4.5 Umie nazwać dary i charyzmaty Ducha Świętego i wyjaśnić ich znaczenie.
II. Modlitwa Kościoła	Pogłębienie podstawowej wiedzy o Liturgii Św.	1. Pojęcie i struktura Liturgii Św. Cel sprawowania Liturgii Św.	1.1 Przedstawia sposoby obecności Chrystusa w Liturgii. 1.2 Charakteryzuje Liturgię jako dialog Boga z człowiekiem, interpretuje znaki, symbole liturgiczne oraz postawy występujące podczas Liturgii. 1.3 Nazywa i dokonuje analizy głównych części Liturgii Świętej. 1.4 Formułuje argumenty za uczestnictwem w Św. Liturgii.
	Wychowanie do przeżywania okresów Roku Liturgicznego.	2. Struktura Roku Liturgicznego. Pogłębienie rozumienia treści nabożeństw głównych Dwunastu Wielkich Świąt. Pogłębienie rozumienia treści nabożeństw Cyklu Dobowego. Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów i uroczystości Roku Liturgicznego.	2.1 Charakteryzuje poszczególne okresy liturgiczne w oparciu o KUKGK. 2.2 Charakteryzuje historię Świąt opartą na treści ikon i tekstach nabożeństw. 2.3 Wykazuje potrzebę uczestnictwa w nabożeństwach świątecznych. 2.4 Wyjaśnia i krótko opisz nabożeństwa cyklu dobowego. 2.5 Wyjaśnia dlaczego Liturgia Święta jest najważniejszym nabożeństwem cyklu dobowego. 2.6 Uzasadnia religijny wymiar świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz okresu Wielkiego Postu. 2.7 Charakteryzuje nabożeństwa Wielkiego Postu ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiego Tygodnia.

	<p>Pogłębienie przeżywania modlitwy; nauka Kościoła o Bogurodzicy, ukazanie Modlitwy Pańskiej jako programu życia chrześcijanina.</p>	<p>3. Pojęcie modlitwy, rodzaje, formy i postawy podczas modlitwy. Modlitwa Pańska jako program życia chrześcijanina. Nauka Kościoła o Bogurodzicy połączona z tekstami modlitw, akatystów, kult Matki Bożej. Korelacja zdobytych wiadomości o świętach z analizą treści nabożeństw i ikon poszczególnych święt. Przykłady osób żyjących modlitwą.</p>	<p>3.1 Uzasadnia znaczenie modlitwy jako centrum życia chrześcijanina. 3.2 Interpretuje teksty dotyczące modlitwy Jezusa. 3.3 Określa poszczególne rodzaje i formy modlitwy oraz postawy modlitewne. 3.4 Odczytuje przesłanie wpływające z wezwań Modlitwy Pańskiej. 3.5 Wymienia i krótko charakteryzuje główne święta cerkiewne poświęcone Matce Bożej, posilkując się ikonografią, tekstami liturgicznymi, modlitwami. 3.6 Uzasadniania wartość modlitewnej i samodzielnej lektury Biblii.</p>
	<p>Prezentowanie sakramentów jako znaków zbawczego działania Boga w Kościele; znajdowanie przekonującej motywacji uczestnictwa w życiu sakramentalnym.</p>	<p>4. Cel poszczególnych sakramentów, zadania ich szafarzy. Sakramenty chrześcijańskiej inicjacji. Eklezjalny i eschatologiczny wymiar Eucharystii. Skutki sakramentu pokuty i pojednania oraz jego etapy. Znaczenie i skutki sakramentu namaszczenia chorych. Sakramenty w służbie wspólnoty, znaczenie i skutki sakramentów małżeństwa i kapłaństwa.</p>	<p>4.1 Charakteryzuje cel poszczególnych sakramentów oraz interpretuje wybrane teksty liturgiczne odnoszące się do nich. 4.2 Uzasadnia, dlaczego Eucharystia jest centrum liturgii i życia chrześcijańskiego. 4.3 Wyjaśnia rozumienie Eucharystii jako uczytu miłości, 4.4 Wykazuje chrześcijańską i społeczną wartość niedzieli. 4.5 Charakteryzuje związek między Eucharystią oraz sakramentem pokuty i pojednania a życiem moralnym chrześcijanina. 4.6 Uzasadnia, że namaszczenie chorych to dar i pomoc w przeżywaniu cierpienia. 4.7 Wyjaśni na czym polega budowanie Kościoła – Mistycznego Ciała Chrystusa poprzez sakramenty małżeństwa i kapłaństwa.</p>

II. Życie Kościoła	Pogłębienie rozumienia człowieka jako nowego stworzenia w Chrystusie.	<p>1. Zło i cierpienie na świecie. Człowiek opanowany przez zło. Obraz życia bez Boga. Natura i źródło zła, któremu podlega człowiek. Podstawy życia duchowego: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne, prawo Boże, wartości i ich hierarchia. Grzech – utratą przyjaźni z Bogiem. Rodzaje grzechów. Grzechy główne i cnoty im przeciwne.</p>	<p>1.1 Umie połączyć występujące w świecie zło z działaniem człowieka, które jest przeciwne ofercie złożonej ludzkości przez Boga. 1.2 Scharakteryzuje człowieka opartego na korzystaniu w życiu z pseudowolności. 1.3 Wymieni skutki zła i nazwie jego przyczyny. 1.4 Scharakteryzuje religijne określenie istoty i natury zła oraz jego skutki. 1.5 Wyjaśni, że Bóg nie pozostawia człowieka w jego nieszczęściu i obiecuje wybawienie. 1.6 Ukazuje Boga czuwającego nad stworzeniem i prowadzącego człowieka ku wolności. 1.7 Umie zdefiniować pojęcie godności ludzkiej. 1.8 zilustruje zasady i właściwości naturalnego prawa moralnego. 1.9 Umie odróżnić prawo ludzkie od prawa Bożego. 1.10 Rozumie potrzebę kształtowania sumienia. 1.11 Wymieni co decyduje o moralności czynów ludzkich. 1.12 Wyjaśni na czym polega duchowa walka chrześcijanina. 1.13 Zdefiniuje pojęcie grzechu. 1.14 Charakteryzuje rolę ośmiu głównych grzechów w życiu człowieka. 1.15 Wymieni i wyjaśni warunki zaistnienia grzechu.</p>
	Ukazanie życia moralnego przez analizę Dekalogu.	<p>2. Przykazania Dekalogu: wartości, których bronią przykazania. Wykroczenia przeciw przykazaniom i ich konsekwencje. Osiem Błogosławieństw jako podstawa życia w łasce Bożej. Pojęcie miłości i sposoby jej przeżywania. Świętość w rozmaitych formach życia.</p>	<p>2.1. Określa obowiązki wynikające z poszczególnych przykazań Bożych. 2.2. Wyjaśni na czym polegają wykroczenia przeciwko poszczególnym przykazaniom Bożym. 2.3. Kształtowanie wiary w działanie Boga w ludzkiej historii. 2.4. Analizuje wpływ zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii na budowanie właściwych relacji między Bogiem a człowiekiem, 2.5. Uzasadni obowiązek świętowania Dnia Pańskiego i uczestniczenia w niedzielnej Liturgii Św.</p>

			<p>2.6. Rozumie ważność i niezbędność rodziny w życiu człowieka.</p> <p>2.7. Poda przykłady oddawania szacunku dla rodziców.</p> <p>2.8. Uzasadnia znaczenia życia ludzkiego, od naturalnego poczęcia aż do naturalnej śmierci.</p> <p>2.9. Charakteryzuje pojęcia prawdziwej miłości w różnych aspektach życia ludzkiego, (czystość, seksualność, pokusy, pożądlivości).</p> <p>2.10. Zdefiniuje czym jest kradzież.</p> <p>2.11. Wymieni grzechy przeciwko prawdzie.</p> <p>2.12. Uzasadnia koncepcję szczęścia zawartą w Ośmiu Błogosławieństwach.</p> <p>2.13. Uzasadnia świętość życia ludzkiego.</p> <p>2.14. Wymieni kilku świętych Kościoła Greckokatolickiego.</p>
	<p>Przedstawienie początków Kościoła.</p>	<p>3. Powstanie Kościoła w oparciu o Dzieje Apostolskie. Przymioty Kościoła. Biblijne obrazy Kościoła. Struktura Kościoła. Sukcesja apostołska.</p>	<p>3.1. Zna autora, czas powstania i problematykę Dziejów Apostolskich.</p> <p>3.2. Opisuje etapy powstawania Kościoła.</p> <p>3.3. Charakteryzuje obrazy biblijne Kościoła.</p> <p>3.4. Zna pojęcia: agapa, diakonia, podróże misyjne ap. Pawła, Sobór Apostolski.</p> <p>3.5. Opisuje ustrój hierarchiczny Kościoła.</p> <p>3.6. Ukazuje znaczenie sukcesji apostołskiej dla życia Kościoła.</p> <p>3.7. Wyjaśnia pojęcia: sobór, synod, papież, patriarcha, metropolita, biskup, proboszcz, diakon.</p>

	<p>Przedstawienie historii Kościoła jako wspólnoty Ludu Bożego i Ciała mistycznego Chrystusa.</p>	<p>4. Początki chrześcijaństwa, prześladowania chrześcijan. Edykt Mediolański. Św. Bazyli Wielki – początki życia monastycznego. Działalność Cesarza Justyniana. Ikonoklazm. Cyryl i Metody. Schizma wschodnia. Sobory Powszechne I tysiąclecia. Reformacja.</p>	<p>4.1 Ukazuje związek między chrześcijaństwem i dziedzictwem świata antycznego, pierwszy męczennik św. Szczepan. 4.2 Charakteryzuje znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa w Cesarstwie Rzymskim. 4.3 Wskazuje na aktualność idei bazylikańskich. 4.4 Charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła. 4.5 Ukazuje znaczenie ikony jako narzędzia uświęcenia człowieka. 4.6 Ukazuje znaczenie misji Cyryla i Metodego dla chrystianizacji Słowiańszczyzny. 4.7 Prezentuje przyczyny i przebieg schizmy wschodniej. 4.8 Charakteryzuje przyczyny zwoływania soborów i ich główne postanowienia.</p>
	<p>Ukazanie roli Kościoła w życiu narodu ukraińskiego.</p>	<p>5. Początki chrześcijaństwa na Rusi-Ukrainie. Rola i działalność metropolity Iłariona. Chrześcijaństwo po najeździe mongolskim. Próby zjednoczeniowe: Unia Florencka i Unia Brzeska. Latynizacja w Cerkwi (Synod w Zamościu). Najważniejsze fakty i postaci z historii Cerkwi w okresie rozbiorów.</p>	<p>5.1 Uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Ukrainy. 5.2 Prezentuje działalność metr. Iłariona i wyciąga wnioski dotyczące relacji między Kościołem matką i Kościołem córką. 5.3 Charakteryzuje wysiłki na rzecz jedności chrześcijan i wolności religijnej. 5.4 Ocenia inicjatywy unifikacji obrzędowej w Cerkwi na rzecz jedności Kościoła. 5.5 Opisuje związek Cerkwi z życiem narodu ukraińskiego.</p>

	<p>Ukazanie Kościołów niekatolickich; wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła partykularnego i oraz wspólnoty parafialnej.</p>	<p>6. Pojęcia: interkomunia, konkordia. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie: prawosławie, protestantyzm, anglikanizm, staroobrzędowcy. Struktura Kościoła Greckokatolickiego. Najważniejsze fakty z historii i życia diecezji i własnej parafii.</p>	<p>6.1 Wyjaśnia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich. 6.2 Charakteryzuje konkordię jako narzędzie regulujące współistnienie Kościoła w różnych obrządkach. 6.3 Prezentuje strukturę Kościoła Greckokatolickiego. 6.4 Wyjaśnia i uzasadnia pojęcie: Kościoły sui iuris. 6.5 Wyjaśnia znaczenie świadectwa męczeństwa Nowomuczenykw.</p>
	<p>Ukazanie rzeczywistości misji i potrzeby świadczenia o prawdach wiary i wartościach chrześcijańskich we własnym środowisku.</p>	<p>7. Cel misji katolickich. Misje w przeszłości. Apostolat świeckich. Religie niechrześcijańskie: judaizm, buddyzm, hinduizm, islam. Sekty – ich charakterystyka i skutki przynależności do nich.</p>	<p>7.1 Wyjaśnia cel misji w oparciu o Pismo Święte. 7.2 Charakteryzuje misje katolickie w przeszłości. 7.3 Ukazuje formy zaangażowania w apostołstwo świeckich. 7.4 Ukazuje zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury. 7.5 Ukazuje zagrożenia dla wiary wynikające z postępu cywilizacyjnego. 7.6 Charakteryzuje religie niechrześcijańskie. 7.7 Ukazuje właściwą postawę wobec sekt.</p>

3. Zalecane warunki i sposób realizacji

Na III etapie kształcenia koncentrujemy się na umacnianiu świadomości religijnej uczniów i budowaniu silnego poczucia przynależności wspólnotowej. Następuje kształtowanie umiejętności wykorzystywania i rozumienia Objawienia Bożego za pomocą metod biblijnych. Pozwalają one na skuteczne korzystanie z materiałów źródłowych przez uczniów.

W odpowiedzi na poszukiwania wzorców osobowych z pomocą przychodzą wzorce biblijne, postacie świętych i błogosławionych świadków wiary.

Ważną zasadą oddziaływania winno być stosowanie metod aktywizujących. Metody te pozwalają bowiem budzić zaangażowanie, poszukiwać odpowiedzi na nurtujące i stawiane przez uczniów pytania. Katecheta ma pełnić rolę przewodnika, który inspiruje, wspiera, ukierunkowuje poszukiwania i odkrywanie prawdy i sam jest świadkiem wiary.

Obok treści dydaktycznych niezwykle ważny jest aspekt wychowawczy zajęć religii i wykorzystanie zdobytych wiadomości w praktyce życia Kościoła. Katecheta uświadamia uczniów, że tylko aktywne współdziałanie z Bogiem, świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w życiu liturgicznym oraz wypełnianie Bożych przykazań przynosi zbawienne rezultaty.

Uczniowie mają posiadać wystarczającą ilość materiałów do analizy (teksty Pisma Świętego, słowniki, mapy biblijne), a także możliwość stosowania technik medialnych. Sale nie mogą tracić swego charakteru religijnego (krzyż, obrazy świętych).

4. Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną

Język polski

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

– Czytanie i słuchanie. Uczeń odbiera komunikaty pisane i mówione; wyszukuje potrzebne informacje, cytuje odpowiednie fragmenty tekstu; odróżnia informacje o faktach od opinii; rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem; rozpoznaje intencje wypowiedzi; rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski.

– Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń samodzielnie dociera do informacji zawartych w różnych środkach przekazu: w książkach, prasie, mediach elektronicznych.

– Świadomość językowa. Uczeń rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy; rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście; dostrzega zróżnicowanie słownictwa.

Analiza i interpretacja tekstów kultury.

– Analiza. Uczeń przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi; charakteryzuje postaci w utworze; rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze; wskazuje na funkcje środków stylistycznych; przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego; znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

– Interpretacja. Uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu, uzasadnia wybór i uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty; interpretuje głosowo wybrane utwory literackie.

– Wartości i wartościowanie. Uczeń ze zrozumieniem posługuje się pojęciami wartości i ich przeciwieństw oraz określa postawy z nimi związane, a także rozpoznaje ich obecność w życiu oraz w literaturze i innych sztukach; opisuje pojęcia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara religijna, samotność, inność, poczucie wspólnoty, solidarność, sprawiedliwość; dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne i kształtuje swoją tożsamość.

Tworzenie wypowiedzi.

– Mówienie i pisanie. Uczeń tworzy spójne wypowiedzi ustne i piśmienne; stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat; dokonuje starannej redakcji; uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi; przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych; selektywnie korzysta z elektronicznych środków przekazywania informacji.

Teksty kultury.

– Teksty kultury przewidziane w programie nauczania z języka polskiego i języka ukraińskiego.

Język obcy nowożytny

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego.

Muzyka

- Uczeń określa i rozróżnia podstawowe gatunki muzyki klasycznej.
- Uczeń stosuje podstawowe terminy dotyczące chronologii epok w historii muzyki i wskazuje kompozytorów reprezentatywnych dla kolejnych epok; zna instytucje kultury muzycznej.
- Uczeń zna utwory cerkiewnej muzyki chóralnej i ich autorów.
- Uczeń śpiewa ze słuchu oraz z nut hymny liturgiczne, pieśni cerkiewne, kanony.

Plastyka

- Uczeń uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami sakralnymi i dziełami sztuki współczesnej.
- Uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu sztuk plastycznych, wyrażając wiedzę, wartości religijne.
- Uczeń rozróżnia style i kierunki architektury sakralnej.
- Uczeń rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do ukraińskiego i europejskiego dziedzictwa kultury sakralnej.

Historia

- Uczeń zna periodyzację dziejów i pojęcie czasu w historii.
- Uczeń charakteryzuje dorobek kultury i religie starożytnych cywilizacji: Egipt, Izrael, Grecja, Rzym.
- Uczeń wyjaśnia powstanie chrześcijaństwa i pierwsze wieki jego rozwoju.
- Uczeń opisuje Europę i świat śródziemnomorski w wiekach średnich (Bizancjum, uniwersalizm cesarski i papieski oraz ich wzajemne stosunki, ruch krucjatowy, jedność i różnorodność kultury średniowiecza).
- Uczeń ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie kulturowe Europy oraz Nowego Świata.
- Uczeń wyjaśnia przyczyny Reformacji i reformę katolicką w XVI w.
- Uczeń charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim w XVI-XVII w.

- Uczeń opisuje kryzys państwa polskiego w XVIII w. oraz sytuację polityczną w Europie.
- Uczeń charakteryzuje przemiany społeczne i cywilizacyjne XIX wieku.
- Uczeń opisuje Europę i świat na przełomie XIX i XX w.

Wiedza o społeczeństwie

- Uczeń stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie.
- Uczeń podaje przykłady i charakteryzuje zbiorowości, grupy, społeczności.
- Uczeń omawia problemy i perspektywy życiowe młodego człowieka.
- Uczeń podaje przykłady uprawnień i obowiązków wynikających z posiadania polskiego obywatelstwa.
- Uczeń uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym.
- Uczeń omawia funkcje i wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu w życiu obywateli.
- Uczeń przedstawia argumenty przemawiające za udziałem w wyborach lokalnych, krajowych i europejskich; wskazuje, czym powinien kierować się obywatel, podejmując decyzje wyborcze.
- Uczeń wyjaśnia, co dla niego oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej.
- Uczeń wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa.
- Uczeń uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się w działania instytucji, które ją prowadzą.
- Uczeń planuje dalszą edukację, uwzględniając własne preferencje i predyspozycje.
- Uczeń przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy.

Geografia

- Uczeń wymienia główne rodzaje zasobów naturalnych Polski i własnego regionu: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych. Ludność Polski.
- Uczeń wyjaśnia i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu demografii: przyrost naturalny, urodzenia i zgonu, średnia długość życia.

- Uczeń wykazuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz opisuje obiekty znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości; wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce; wymienia formy jego ochrony, proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie.
- Uczeń charakteryzuje środowisko przyrodnicze głównych regionów geograficznych Polski, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu.
- Uczeń charakteryzuje i porównuje środowisko przyrodnicze krajów sąsiadujących z Polską.

Biologia

- Uczeń przedstawia przebieg ciąży i wyjaśnia wpływ różnych czynników na prawidłowy rozwój zarodka i płodu.
- Uczeń przedstawia znaczenie pojęć *zdrowie* i *choroba*.
- Uczeń wyjaśnia pojęcie ewolucji organizmów.

Informatyka

- Uczeń samodzielnie i bezpiecznie pracuje w sieci.
- Uczeń posługując się odpowiednimi systemami wyszukiwania.
- Uczeń komunikuje się za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- Uczeń opisuje korzyści i niebezpieczeństwa wynikające z rozwoju informatyki i powszechnego dostępu do informacji, wyjaśnia zagrożenia związane z uzależnieniem się od komputera.

Wychowanie do życia w rodzinie

- Rozwój człowieka. Budowa prawidłowych relacji w rodzinie i ich brak.
- Relacje międzysobowe i ich znaczenie. Przyjaźń, zakochanie, miłość. Tożsamość płciowa.
- Dojrzewanie i problemy z nim związane. Zagrożenia okresu dojrzewania.
- Różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców; postawy i wzajemne oczekiwania.
- Funkcje płciowości. Inicjacja seksualna. Przedmiotowe traktowanie człowieka w dziedzinie seksualnej.
- Płodność wspólną sprawą kobiety i mężczyzny.
- Planowanie rodziny. Wartości związane z seksualnością człowieka.

Język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

5. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

Nauczyciel religii kontaktuje się z rodzicami uczniów głównie poprzez szkołę. Na początku roku katecheta podaje swoje wymagania.

Parafia

Nauczyciel religii wspomaga proboszcza i włącza się w duszpasterstwo katechetyczne w parafii. W tym okresie wiarę nadal kształtujemy poprzez aktywne uczestnictwo w nabożeństwach, przystępowanie do sakramentów świętych. Włączamy młodzież w różne grupy aktywności duszpasterskiej: kolędnicy, wystawy teatralne. Katecheta zachęca i motywuje młodzież do udziału w obsłudze liturgicznej uroczystości religijnych (służba ołtarza, noszenie chorągwi).

V. PODSTAWA PROGRAMOWA

– SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

1. Charakterystyka młodzieży szkół ponadgimnazjalnych

Edukacją w liceum i szkole zawodowej objęta jest młodzież między 15 a 18 rokiem życia. W tym wieku szczególnej wartości nabierają przyjaźnie nawiązywane z rówieśnikami oraz osobami o odpowiadającym im poziomie rozwoju i zainteresowań. Wzrasta niezależność emocjonalna oraz autonomia przy podejmowaniu decyzji i określaniu swego stosunku do wartości, zwłaszcza moralnych i religijnych.

Religijność współczesnego nastolatka bywa selektywna (wybiórcze przyjmowanie zasad moralnych), impresywna (nastawienie na przeżycie), indywidualistyczna (uznanie wiary za sprawę prywatną), naskórkowa (chodzenie do kościoła bez podejmowania trudu przemiany życia) oraz podatna na kryzysy.

Pogłębiająca się dezorientacja względem różnych propozycji religijnych powoduje, że religia postrzegana jest jako sprawa prywatna a zasady etyczne uzasadnia się poprzez odwoływanie do praw ludzkich, a nie do objawienia Bożego. Młodzież w imię własnej wolności niekiedy krytykuje instytucje religijne, autorytet kościelny oraz odrzuca moralność zastępując je tzw. innymi atrakcjami współczesnego świata.

Młodzież jest pozostawiana dosyć często sama sobie. Dlatego poczucie akceptacji i bezpieczeństwa powinno ułatwić zmagania z zagrożeniami cywilizacji. Wiedza i umiejętności przekazywane na lekcjach katechezy powinny odślaniać ducha i religijny wymiar ludzkiej egzystencji.

Katecheza powinna spełniać także charakter integracyjny. Jest też okazją do kształtowania własnej tożsamości religijnej i narodowej.

2. Cele katechetyczne – wymagania ogólne

1. Analiza i interpretacja tekstów.

Uczeń potrafi rozpoznać teksty biblijne, odkrywa wartość egzystencjalną analizowanych tekstów, wykorzystuje poznane teksty biblijne i religijne w pogłębionej dyskusji na temat Kościoła i religii, rozwija zainteresowania.

2. Socjalizacja kościelna.

Uczeń odkrywa swoje miejsce w Kościele, uwzględniając specyfikę przynależności do Kościoła Greckokatolickiego.

3. Odkrywanie powołania chrześcijańskiego.

Uczeń kształtuje właściwe postawy chrześcijańskie, przygotowuje się do samodzielnych decyzji zgodnie z nauczaniem Jezusa Chrystusa, rozumie konieczność zachowania tożsamości religijnej i wierności nauczaniu Kościoła, wyrabia w sobie poczucie indywidualnej modlitwy jako ważnego elementu modlitwy we wspólnocie kościelnej.

4. Tworzenie wypowiedzi, obserwacje, doświadczenia.

Uczeń pogłębia w sobie umiejętność wypowiadania się na tematy poruszane na zajęciach, potrafi posługiwać się różnymi źródłami informacji (własne obserwacje, doświadczenia, teksty, mapy, tabele, fotografie, filmy).

Cele katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści nauczania – wymagania szczegółowe	
		Wiadomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	Odkrywanie prawdy o Bogu Stwórcy wszechświata.	<p>1. Drogi poznania Boga. Imiona Boga w Starym i Nowym Testamencie. Tajemnica Boga Trójjedynego.</p>	<p>1.1 Odczytuje człowieczeństwo jako zadany mu dar. 1.2 Odkrywa zamysł Boży, co Bóg chce powiedzieć człowiekowi przez stworzenie. 1.3 Definiuje i wyjaśnia pojęcie Bożego Objawienia i Tradycji. (Objawienie Boże a objawienia prywatne). 1.4 Określa na podstawie tekstów biblijnych przymioty Boga: miłosierdzie, dobroć, Bóg jest miłością i prawdą. 1.5 Charakteryzuje relacje między wiarą a naukami przyrodniczymi oraz między wiarą a ewolucyjną wizją świata.</p>
	Przybliżenie do Tajemnicy Chrystusa i Jego przesłania.	<p>2. Rola Jezusa Chrystusa w historii ludzkości. Obraz Jezusa Chrystusa w Nowym Testamencie. Jezus Chrystus Głową Kościoła.</p>	<p>2.1 Odkrywa Chrystusa jako wyzwalającego i przemieniającego człowieka; ukazującego korzenie ludzkiej godności. 2.2 Poznaje cechy osoby Chrystusa w poszczególnych Ewangeliach. 2.3 Wyjaśnia związek Chrystusa z powołanym przez Niego Kościołem. 2.4 Przedstawia starożytne pozachrześcijańskie świadectwa o Chrystusie.</p>
	Zmartwychwstanie Chrystusa i paruzja.	<p>3. Pogłębiać rozumienie i przyjąć prawdę o Chrystusie zmartwychwstałym. Śmierć jako przejście do nowego życia. Pojęcie Sądu Bożego i paruzji.</p>	<p>3.1 Odczytuje ostateczne powołanie chrześcijanina. 3.2 Wymienia fragmenty Pisma Świętego potwierdzające wiarę w Zmartwychwstanie. 3.3 Ukazuje, na czym polega powtórne przyjście Jezusa Chrystusa.</p>
	Kościół jako ikona Trójcy Świętej.	<p>4. Źródła nauki o Kościele. Przymioty Kościoła.</p>	<p>4.1 Interpretuje biblijne obrazy Kościoła. 4.2 Wyjaśnia przymioty Kościoła na podstawie Symbolu wiary (CREDO). 4.3 Rozpoznaje ukraińskich męczenników XX wieku.</p>

	Rola Theotokos w dziele zbawienia.	5. Nauczanie Kościoła o Bogurodzicy.	5.1 Wyjaśnia teksty biblijne odnoszące się do Maryi. 5.2 Interpretuje treść dogmatów maryjnych. 5.3 Ukazuje miejsca objawień i kultu Theotokos w Kościele Greckokatolickim i w Kościele Powszechnym.
II. Modlitwa Kościoła	Postawa modlitewna jako droga do odkrycia i realizacji swojego powołania chrześcijańskiego.	1. Modlitwa jako centralny punkt życia chrześcijanina. Modlitwa jako szansa odkrywania działania Boga w swoim życiu.	1.1 Uzasadnia modlitwę jako dar Boży. 1.2 Charakteryzuje modlitwę <i>Ojciec Nasz</i> jako wzór modlitwy dla chrześcijan. 1.3 Wskazuje postawy modlitewne na przykładzie postaci biblijnych i świętych. 1.4 Interpretuje wybrane teksty nabożeństw paraliturgicznych. 1.5 Charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego Kościoła Greckokatolickiego.
	Ukazanie liturgii jako oddawania przez wspólnotę Kościoła czci Bogu Stwórcy.	2. Uświęcający wymiar uczestnictwa w liturgii. Symbole, przy pomocy których wyrażamy w liturgii cześć Bogu. Podział roku liturgicznego w Kościele. Elementy liturgii Kościoła domowego.	2.1 Dostrzega w uczestnictwie w liturgii drogi do przybliżania się ku Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości. 2.2 Uzasadnia uczestnictwo w liturgii jako pogłębienie więzi z Chrystusem i Jego Kościołem, uzdalniające do wyraźniejszego zaangażowania się po stronie dobra. 2.3 Interpretuje ikonografię wybranych święt. 2.4 Zna elementy i argumentuje potrzebę sprawowania liturgii Kościoła domowego.
	Sakramenty w służbie komunii: kapłaństwo i małżeństwo.	3. Znaczenie i skutki sakramentów kapłaństwa i małżeństwa.	3.1 Uzasadnia, że małżeństwo i kapłaństwo są sakramentami w służbie innym. 3.2 Interpretuje na podstawie tekstów liturgicznych czynności wykonywane w liturgii sakramentów.
	Rodzaje i treść modlitw w Kościele Greckokatolickim.	4. Różne formy modlitwy.	4.1 Zna rodzaj i specyfikę modlitw w Kościele Greckokatolickim. 4.2 Interpretuje modlitwy różnych okresów liturgicznych Kościoła Greckokatolickiego. 4.3 Określa nabożeństwa paraliturgiczne. 4.4 Rozróżnia rodzaje liturgii w Kościele Greckokatolickim. 4.5 Uzasadnia świętowanie dnia świętego.

	<p>Przedstawienie Kościoła jako prasakramentu zbawczo działającego Ducha Świętego.</p>	<p>1. Zjawisko Pięćdziesiątnicy w życiu Kościoła. Zbawcza rola Kościoła w życiu człowieka. Wartość wschodniego dziedzictwa chrześcijańskiego.</p>	<p>1.1 Ukazuje rolę Ducha Świętego w życiu Kościoła. 1.2 Odczytuje zadania Kościoła zawarte w mandacie Chrystusowym. 1.3 Wskazuje na możliwości i zadania laikatu w życiu Kościoła. 1.4 Uzasadnia zaangażowanie chrześcijanina w dzieło apostołstwa (wolontariat). 1.5 Wskazuje, co świat zawdzięcza chrześcijaństwu wschodniemu. 1.6 Interpretuje wybrane teksty modlitewne o Duchu Świętym.</p>
<p>III. Życie Kościoła</p>	<p>Przedstawienie historii Kościoła Greckokatolickiego i jego roli w świecie w świetle najważniejszych wydarzeń w Kościele Powszechnym.</p>	<p>2. Rozwój Kościoła Greckokatolickiego w XX wieku. Likwidacja Kościoła Greckokatolickiego. Zasadnicze dokumenty Stolicy Apostolskiej wobec Kościoła Greckokatolickiego. Nowa perspektywa Kościoła Greckokatolickiego. Kościół Greckokatolicki na tle innych religii.</p>	<p>2.1 Charakteryzuje sytuację Kościoła Greckokatolickiego w II połowie XIX wieku. 2.2 Wskazuje na znaczenie metropolity A. Szeptyckiego w I połowie XX wieku dla Kościoła Greckokatolickiego. 2.3 Ukazuje sytuację Kościoła Greckokatolickiego w okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej. 2.4 Omawia przykazanie „Nie zabijaj” – Wielki Głód i wyniszczenie narodu ukraińskiego. 2.5 Opisuje rolę greckokatolickiej diecezji przemyskiej po I wojnie światowej. 2.6 Przedstawia męczenników Kościoła Greckokatolickiego czasów reżimu komunistycznego (pseudosobór lwowski – 1946). 2.7 Wymienia przyczyny i skutki deportacji ludności greckokatolickiej w ramach akcji „Wisła”. 2.8 Zna dokumenty Soboru Watykańskiego II o Kościołach Wschodnich (Dekret o Katolickich Kościołach Wschodnich, Dekret o ekumenizmie). 2.9 Zna działalność i zasługi Kardynała Słipyja. 2.10 Ukazuje pontyfikat Jana Pawła II jako progres w rozwoju Kościoła Greckokatolickiego. 2.11 Omawia aktualny stan Kościoła Greckokatolickiego w Polsce i na świecie. 2.12 Przedstawia pozycję Papieży XX wieku wobec Kościoła Greckokatolickiego. 2.13 Opisuje Sanktuaria Maryjne Kościoła Greckokatolickiego w Polsce i na Ukrainie. 2.14 Przedstawia problematykę dialogu ekumenicznego Przedstawia problematykę dialogu międzyreligijnego. 2.15 Omawia współczesną ikonografię Kościoła Greckokatolickiego. 2.16 Przedstawia współczesne media greckokatolickie. 2.17 Zna historię własnej parafii.</p>

	<p>Ukazanie małżeństwa jako wspólnoty życia i miłości.</p>	<p>3. Małżeństwo jako wspólnota miłości i rodziny. Przymioty małżeństwa chrześcijańskiego.</p>	<p>3.1 Charakteryzuje miłość chrześcijańską jako zasadę życia we wspólnocie. 3.2 Wyjaśnia pojęcia wspólnota rodzinna, ojcostwo i macierzyństwo, wychowanie dzieci, adopcja i zagrożenie życia. 3.3 Charakteryzuje przymioty małżeństwa chrześcijańskiego: jedność, nierozzerwalność, płodność, sakramentalność. 3.4 Opisuje istotę przebaczenia i role sakramentu Pokuty i Pojednania dla wspólnoty.</p>
	<p>Doprowadzenie do odkrycia godności danej mu przez Boga Stwórcę. Przygotowanie do podejmowania samodzielnych decyzji w oparciu o motywację chrześcijańską wpływającą z sakramentu chrztu; integrowanie orędzia chrześcijańskiego z ludzkim doświadczeniem codzienności. Ukazanie życia chrześcijanina jako drogi powołania do świętości.</p>	<p>4. Osoba – jej godność i wolność. Dekalog jako drogowskaz moralny chrześcijanina. Wartość prawdy w życiu osoby i społeczności. Powołanie chrześcijańskie. Sumienie jako sanktuarium człowieka.</p>	<p>4.1. Odczytuje człowieczeństwo jako dar Boży. 4.2. Formuluje naukę i obowiązki chrześcijanina wynikające z Dekalogu. 4.3. Określa skutki naruszenia Przykazań Bożych. 4.4. Uzasadnia wartość prawdy w życiu osoby i społeczności. 4.5. Charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego. 4.6. Wskazuje źródła moralności: Prawo naturalne i prawo Boże. 4.7. Wskazuje rolę cnót chrześcijańskich w życiu człowieka. 4.8. Ocenia konkretne przypadki zachowań moralnych. 4.9. Wskazuje ograniczenia wolności człowieka. 4.10. Wskazuje sposoby pracy nad sumieniem. 4.11. Omawia przykłady właściwie uformowanego sumienia. 4.12. Opisuje właściwe relacje między Bogiem a człowiekiem. 4.13. Charakteryzuje zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki. (Integracja seksualna, AIDS, aborcja, antykoncepcja, eutanazja, transplantacja, klonowanie, zapłodnienie <i>in vitro</i>). 4.14. Wyjaśnia znaczenie cierpienia. 4.15. Dokonuje oceny negatywnych zjawisk proponowanych przez mass media. 4.16. Charakteryzuje podstawowe techniki obrony przed manipulacją. 4.17. Docenia własną tradycję i szacunek dla tradycji innych osób i społeczności.</p>

Zalecane warunki i sposób realizacji

Katecheza młodzieżowa ma prowadzić ku gotowości dawania świadectwa wiary. Ma ona prowadzić do systematycznego studium wiedzy religijnej.

Katecheza ma ukazać szczególne miejsce wychowania w prawdzie i wolności zgodnie z Ewangelią, formacją sumienia oraz wychowanie ku miłości.

Proponowane cele mają pomóc w zaangażowaniu się w różne modlitwy w Kościele, co powinno zaowocować pogłębieniem życia Eucharystią i sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego. Uświadomienie o potrzebie budowania wspólnoty, w czym mogą pomóc sakramenty małżeństwa i kapłaństwa. Nauczanie ma prowadzić do kształtowania i ugruntowania wiary, tak by stała się wiarą osobową.

Kształtowanie wśród młodzieży postawy odkrywania historii Kościoła Grekokatolickiego w XX wieku, podkreślenie roli męczenników jako świadków wiary i uwrażliwienie na sposoby manipulacji w przedstawianiu działalności Kościoła ma wprowadzać w aktywne życie religijne, jak też korzystanie z metod poszukujących jako czynnika rozwoju katechezy i osobowości.

Zastosowanie powyższych zasad prowadzi do kształtowania w uczniach umiejętności samokształcenia przez wykorzystanie Pisma Świętego, Katechizmu „Chrystus – Nasza Pascha”, dokumentów Kościoła czy szeroko pojętej literatury religijnej. Ma to pomóc w rozwiązywaniu własnych problemów życiowych.

3. Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną

Język polski

– Język jako zjawisko semiotyczne: pojęcie znaków, podstawowe funkcje znaku językowego: komunikowanie, informowanie, ekspresja, impresja, język jako system znakowy, mówiona i pisana wersja języka.

– Wypowiedź językowa: wartościowanie wypowiedzi językowych: poprawność, błąd językowy, prawdziwość-fałszywość, szczerłość-kłamstwo, wartość estetyczna wypowiedzi, etyka mówienia: uczciwość, agresja językowa, wulgarność, manipulacja językowa.

- Retoryczne użycie języka: werbalne i niewerbalne środki komunikacji, retoryczne środki perswazji i ekspresji, stosowność i skuteczność retoryczna, etykieta językowa.
- Stylowe odmiany języka.
- Pojęcia kultury: dzieło literackie i jego wyróżniki, kultura masowa i elitarna; popkultura i kultura wysoka, społeczne środki przekazu, uczestnictwo w kulturze: twórcy i odbiorcy.
- Tradycje literackie: konteksty biblijne i antyczne, kontynuacje i nawiązania.
- Tematy, motywy, wątki:
 - miłość, dom, rodzina, śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka itp.,
 - natura a cywilizacja.
- Wartości, kategorie estetyczne i filozoficzne:
 - prawda, dobro, piękno,
 - komizm, humor, ironia, tragizm, patos,
 - sacrum i profanum,
 - wolność, odpowiedzialność, sprawiedliwość, tolerancja,
 - ojczyzna, mała ojczyzna.

Historia

Świat

- Różnorodność cywilizacji świata w przeszłości i obecnie.
- Postęp a kryzysy cywilizacyjne. Konflikty społeczne. Wojny, ludobójstwo, Holocaust.

Europa

- Fundamenty Europy; jedność i różnorodność, przemiany ideowe. Rola chrześcijaństwa w tworzeniu tożsamości europejskiej.
- Kształtowanie się narodów Europy, ich wkład w historię, współistnienie i konflikty pomiędzy państwami.
- Przemiany w obrębie struktur, świadomości i obyczajowości społeczeństw europejskich.

Polska

- Państwo polskie i przemiany jego form.

- Uwarunkowania i przeobrażenia polskiej świadomości narodowej i politycznej. Postawy jednostek oraz grup społecznych wobec potrzeb epok.
- Wielokulturowość w dziejach Polski; współistnienie religii i wyznań; znaczenie chrześcijaństwa, w tym Kościoła Katolickiego.

Wiedza o społeczeństwie

Spółeczeństwo

- Jednostka – grupa – społeczeństwo. Struktura życia społecznego.
- Konflikty społeczne, harmonia społeczna.
- Samoorganizujące się społeczeństwo. Wzory obywatelskiego działania, rola interesów grupowych.
- Społeczeństwo polskie we współczesnym świecie i jego problemy.
- Postawy o istotnym znaczeniu dla życia społecznego. Etyka życia społecznego.
- Kultura życia publicznego. Subkultury młodzieżowe.

Polityka

- Obywatel a władza w systemach totalitarnych, autorytarnych i demokratycznych.
- Fundamentalne zasady demokracji: antyczne i chrześcijańskie korzenie demokracji. Demokracja i wartości, konflikty wartości w życiu publicznym.
- Prawa i obowiązki, cnoty obywatelskie, kultura polityczna.
- Formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym.

Prawo

- Funkcje i zadania prawa. Rodzaje prawa.
- Prawa człowieka jako istoty ludzkiej w świetle dokumentów międzynarodowych.
- Sztuka wykazania swojej racji – znajdowanie argumentacji prawnej na poparcie swojego stanowiska.

Biologia

- Organizm człowieka jako zintegrowana całość i prawidłowe jego funkcjonowanie.
- Elementy genetyki – zasady inżynierii genetycznej, zastosowanie biotechnologii.
- Elementy ekologii – bogactwo form świata ożywionego; środowisko naturalne, wpływ człowieka na środowisko i środowiska na zdrowie człowieka.

Geografia

- Funkcjonowanie systemu przyrodniczego ziemi – geosfery. Równowaga ekologiczna a klęski żywiołowe.
- Przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczania ludności na Ziemi.
- Problemy demograficzne społeczeństw. Współczesne migracje ludności; proces przekształcania sieci osadniczej.
- Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja. Biedni i bogaci współczesnego świata.
- Konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno-ekonomiczne.

Język mniejszości narodowej lub etnicznej

Korelacja dotyczy przede wszystkim słownictwa religijnego, tekstów biblijnych i modlitw.

4. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

Konieczne jest poznanie środowiska, w którym wyrasta młodzież.

Parafia

Wprowadzenie młodzieży w różne ruchy religijne i stowarzyszenia działające przy parafii.

Formowanie młodzieży do podejmowania zadań związanych z realizacją powołania życiowego, przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzenia Kościoła domowego.

Pomaganie w odkrywaniu wspólnotowego przeżywania Eucharystii i ponoszenia odpowiedzialności za tworzenie wspólnoty i Kościoła domowego.

VI. PODSTAWA PROGRAMOWA

– KATECHEZA SPECJALNA

W Piśmie Świętym w Księdze Rodzaju jest napisane, że każdy człowiek jest stworzony na obraz Boży (Rdz 1, 27). Oznacza to, że każda osoba jest zdolna poznawać i miłować Boga. Z drugiej strony każda osoba ma prawo do opieki Kościoła, a w sposób szczególny niepełnosprawni fizycznie czy intelektualnie lub mający inne ograniczenia. Biorąc pod uwagę różne sytuacje życiowe Kościół dostosowuje orędzie chrześcijańskie oraz pedagogikę wiary do różnych wymagań. W ten sposób katecheza staje się uniwersalistyczna w odpowiednim podejściu do adresatów. Katecheza powinna być dostosowana do potrzeb konkretnego człowieka. Decydujące znaczenie ma troska Kościoła o każdego człowieka. W katechezie z osobami z różnymi niepełnosprawnościami chodzi o odkrycie tajemnicy osobowego Boga, który kocha każdego człowieka i jest za niego zatroskany. W tej formie katechezy ważne jest wychowanie liturgiczne, formacja moralna oraz wychowanie do modlitwy. Istotne również jest wychowanie do życia wspólnotowego oraz stosowanie zasady wierności Bogu i człowiekowi.

1. Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Celem nauki religii uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest rozwijanie zdolności we wzroście w świętości, wprowadzanie do funkcjonowania we wspólnocie wierzących, rozumienia i przyjmowania za własne przykazania miłości Boga i ludzi, a przede wszystkim wyposażenie – stosownie do możliwości – w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą na postrzeganie siebie jako dzieci Bożych, stworzonych na Jego obraz i podobieństwo oraz na pełne uczestnictwo w życiu sakramentalnym.

Cele katechezy – wymagania ogólne	Zadania nauczyciela religii	Treści nauczania – wymagania szczegółowe	
		Wiadomości	Uczeń
I. Wiara Kościoła	Odkrywanie prawdy o Bogu.	1. Bóg jako Stworzyciel nieba i ziemi. Kościół jako ikona Trójcy Świętej.	Ze względu na specyficzny charakter katechezy uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia wynikające z poszczególnych zadań katechezy są planowane na miarę możliwości uczniów.
	Ukazanie Bożego miłosierdzia.	2. Bóg kocha wszystkich ludzi. Rola Maryii w dziele zbawienia.	
	Przybliżenie Pisma Świętego jako słowa Bożego.	3. Wybrane wydarzenia biblijne i ich związek z życiem człowieka. Różnice między czynieniem dobra i zła na przykładach postaci biblijnych.	
II. Modlitwa Kościoła	Uczenie postawy modlitwowej.	1. Modlitwa jako dialog z Bogiem. Nawyk codziennej modlitwy na miarę możliwości ucznia.	
	Przygotowanie do uczestnictwa w nabożeństwach.	2. Nabożeństwa jako czas, kiedy Bogu można dziękować, chwalić Go, przepraszać i prosić.	
	Eucharystia centrum życia Kościoła.	3. Eucharystia jako znak obecności Chrystusa. Liturgia św. Jana Złotoustego (gesty, obrzędy, postawy i wezwania).	
	Sakramenty uzdrowienia.	4. Sakrament pokuty i pojednania. Warunki dobrej spowiedzi. Namaszczenie chorych.	
	Rodzaje i treść modlitw w Kościele Greckokatolickim.	5. Różne formy modlitwy.	

III. Życie Kościoła	Zasady życia według przykazania miłości Boga i bliźniego.	1. Przykazanie miłości Boga i bliźniego.	
	Kształtowanie sumienia na podstawie Dziesięciu Przykazań i Ewangelii.	2. Dekalog jako drogowskaz moralny chrześcijanina. Treść i znaczenie poszczególnych przykazań. Ewangelia źródłem poznania różnic między dobrem, a złem.	
	Kształtowanie postawy przynależności do Kościoła.	3. Postawa szacunku wobec rodziców i innych dorosłych oraz właściwe odniesienie do innych. Wdzięczność, gotowość do dzielenia się z innymi, wzajemne obdarowywanie się, ale też przeproszenie. Obowiązki wypływające z sakramentu chrztu.	

2. Zalecane warunki i sposób realizacji

Katecheta powinien znać wcześniejszy etap rozwoju religijnego dzieci.

Należy zadbać o kącik religijny zawierający elementy związane z procesem wychowania religijnego. Zajęcia należy urozmaicić różnymi metodami katechetycznymi, które zwiększą koncentrację osoby niepełnosprawnej. Należy zadbać o właściwą komunikację między katechetą a osobami niepełnosprawnymi. Respektować prawo każdego do własnego tempa rozwoju. Prowadzić dialog z pomocą wszystkich dostępnych środków dydaktycznych. Zgodnie z możliwościami rozwoju ucznia wprowadzać słownictwo religijne, teksty biblijne i modlitwy w języku mniejszości narodowej.

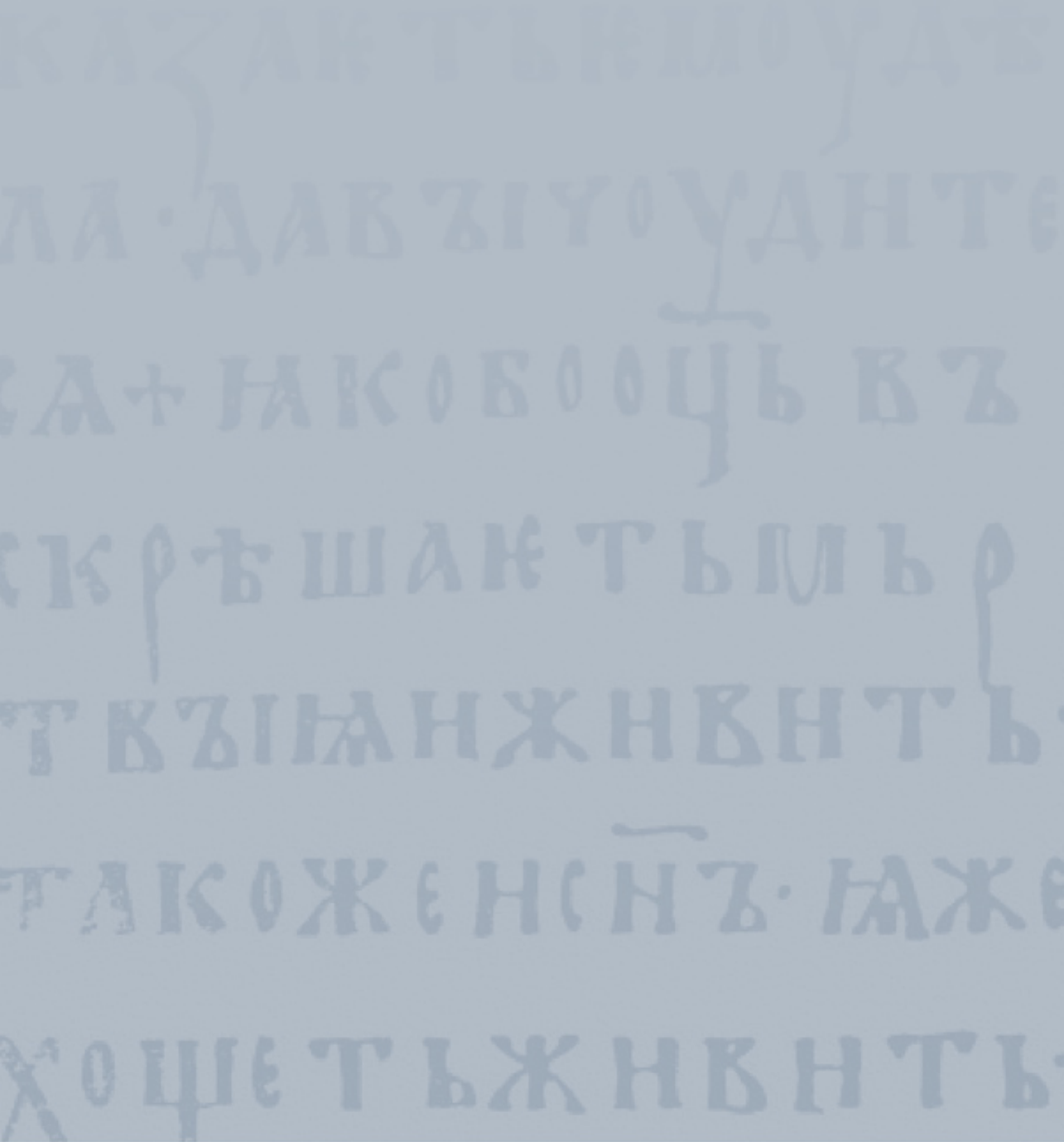
3. Współpraca środowisk wychowawczych

Rodzina

W procesie wychowania religijnego osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym bardzo ważną jest rodzina. Współpraca z rodzicami ma przede wszystkim zapobiegać marginalizacji rodzin dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Rodzice są pierwszymi świadkami Chrystusa. Ponadto trzeba wspierać rodziców, tworząc ewangeliczny klimat, gdzie będą mieli poczucie, że ktoś im towarzyszy na drodze religijnego wychowania dzieci. Istotne jest tworzenie kontaktu między rodzinami np. zaniedbanej religijnie z rodziną żywej wiary. Posługa katechetyczna powinna cechować się dużą troską, serdecznością oraz otwartością na problemy i wątpliwości rodziców.

Parafia

Parafia odgrywa bardzo istotną rolę w komunikacji z rodzinami dzieci o stwierdzonej niepełnosprawności. Parafia powinna zapewnić osobom z niepełnosprawnością intelektualną możliwość przyjęcia wszystkich sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego we właściwym wieku oraz wzięcie udziału w normalnym programie przygotowań. Należy stworzyć warunki wspólnoty wiary i miłości braterskiej. Należy pamiętać, by dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, razem ze wspólnotą wierzących, uczestniczyły w oddawaniu czci Bogu, w wielbieniu Go czy też dziękowaniu za otrzymane od Niego dary.

Wydawca:

Metropolia Przemysko-Warszawska
ul. Bł. bp Józafata Kocyłowskiego 4
37-700 Przemyśl
tel/fax +48 (16) 678 78 68
e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl